

IDRIJSKI RAZGLEDI

3

1959

IDRIJSKI RAZGLEDI

IV. LETO

30. SEPTEMBRA 1959

ŠTEV. 3

USTANOVNI SHOD KOLESARKEGA DRUŠTVA »SLOGA« V IDRJI

Foto: arhiv Mestnega muzeja

Izdaja Mestni muzej v Idriji — Uredniški odbor: Lado Božič, inž. Ivan Gantar, Slavica Božič, Anica Munda, Anton Rems, Lojze Jurjevič, Bojan Križaj — Odgovorni urednik Srečko Logar — Izhaja vsake tri mesece — Celoletna naročnina 200 din, za inozemstvo 300 din — Naslov: »Idrijski razgledi«, Idrija, poštni predal 11, telefon: Idrija 35, tekoči račun pri komunalni banki Idrija št. 608-702/2-108, brzojavke: Idrija, muzej — Tiska tiskarna Časopisno-založniškega podjetja »Primorski tisk« v Kopru

PABERKI O KULTURNO-PROSVETNEM DELOVANJU IDRIJSKIH SOCIALISTIČNIH RUDARJEV PRED 50 LETI

Socialnodemokratično oziroma socialistično delavsko gibanje se je tako rekoč že od vsega početka zavedalo, da bo napredovalo, če bodo delovni ljudje prosvetljeni in izobraženi. Ta zavest je bila nasprotna zavesti konservativnih gibanj in političnih strank, ki so si bile v svesti, da bodo ljudi toliko laže držale v rokah, kolikor manj bodo vedeli in znali. Zaradi tega so socialistične organizacije vedno skrbele — pač po svojih dejanskih možnostih — za izobrazbo in vzgojo delovnih ljudi in so v ta namen prirejale predavanja, tečaje, razne kulturno-prosvetne prireditve in tako dalje. Tudi v stari Avstriji in na Slovenskem je bilo tako. Prve delavske organizacije so bile poleg raznih pravovarstvenih in podpornih društev še delavska izobraževalna društva »Arbeiter Bildungsvereine«. Tudi pri nas je bila prva večja organizacija, ki je imela zarodke socialističnega duha, Delavsko izobraževalno društvo, ustanovljeno pred 90 leti (1869) v Ljubljani.

Zanimalo me je, kakšno je bilo izobraževalno in prosvetno delo med socialističnimi delavci v delavskem središču Idriji, kjer je zlasti v prvem desetletju tega stoletja dejavnost socialističnih organizacij močno oživila. Poskusil sem slediti temu delu po poročilih v idrijskem socialnodemokratičnem 14-dnevniku »Naprej!«, ki je izhajal od 4. julija 1904 do 18. junija 1908 v Idriji, zatem pa do 18. junija 1911 v Ljubljani. Po poročilih v tem listu sem mogel ugotoviti, da v Idriji v tem času niso imeli še nobene socialistične izrazito prosvetne in izobraževalne organizacije, kakor sta bili to kasneje »Vzajemnost« in »Svoboda«. Z izobraževalnim in prosvetnim delom so se ukvarjale rudarska strokovna organizacija, žensko društvo »Veda«, kolesarsko društvo »Sloga«, godbeno društvo, Splošna mladinska zveza, socialistično društvo »Naprej!« in delavsko lovsko društvo. Nekaj časa je v Idriji delovalo tudi nevtravno ljudsko izobraževalno društvo »Akademija«. Poleg tega je bilo tu še liberalno Delavsko bralno društvo. Pri tem pa sta opravila veliko izobraževalno delo tudi še 14-dnevnik »Naprej!« in knjižnica »Naprej«, o čemer smo pisali v št. 4 našega lista iz leta 1958.

Po zbranih podatkih bom malce prikazal delovanje teh organizacij. Zavedam se, da so

to bolj ali manj paberki, ki pa naj najdejo pobudo, da bo kdo s podatki iz arhivov in drugih virov zbral še več in podal zaokroženo sliko celotnega prosvetnega in izobraževalnega dela med idrijskimi rudarji, ki je tudi pomagalo dvigniti socialistično gibanje v Idriji na tako višino.

RUDARSKA STROKOVNA ORGANIZACIJA

V Idriji je delovala podružnica Obnega rudarskega društva avstrijskih alpskih dežel, ki je bila, kakor poroča Melhijor Čobal v Družinskem koledarju za leto 1913, ustanovljena leta 1896 (Zagorje 1895, Labinj 1899). 1. oktobra 1903 je pristopila ta rudarska organizacija v Unijo avstrijskih rudarjev in 7. decembra 1903 je bila v Idriji ustanovljena podružnica Unije avstrijskih rudarjev.

Pod okriljem tega društva — danes bi dejali rudarske sindikalne organizacije — je bila v Idriji močno razvita socialistična izobraževalna in prosvetna dejavnost. Na četrti okrajni konferenci socialističnih organizacij za idrijsko območje, ki je bila 6. januarja 1904, so o tem delu poročali za čas od tretje konference, ki je bila 1. junija 1903, naslednje: rudarska podružnica je imela v preteklem letu 4 javne društvene shode, pet članskih shodov in 22 predavanj z diskusijo. Skupno z ženskim društvom »Veda« je podružnica uvedla celo šolo za svoje člane. Počujejo: nemški jezik (62 učencev in učenk), knjigovodstvo (15), petje — moški oddelek (25 pevcev) in petje — ženski oddelek (26 pevk). V Spodnji Idriji so bila 4 predavanja in 2 shoda. Prostori rudarske podružnice so postali pravi dom zavednih rudarjev. Imajo knjižnico in čitalnico s 15 časniki (9 slovenskih, 2 hrvaška, 4 nemški). Glasilo idrijske strankine organizacije »Naprej!« ima 800 naročnikov, izhaja pa v 1000 izvodih.

Zdaj pa še nekaj posameznih podatkov o tem delu, kolikor sem jih zasledil v listu »Naprej!«. 29. 6. 1903 je priredila »šola« podružnice rudarskega društva skupno z ženskim društvom »Veda« prav lep izlet na Rejčev vrh v Srednji Kanonlji. Udeležencev 75. Drugi izlet je bil v Koševnik. V septembru leta 1903 je šola priredila tretji izlet v Cer-

kno, to pot skupno s kolesarskim društvom »Sloga«.

Predavanja so bila v Idriji redno skoraj vsako soboto zvečer, v Spodnji Idriji pa enkrat na mesec. Nekaj primerov: 4. 7. 1903 predava Anton Kristan o Janu Husu; 5. 7. je enako predavanje v Spodnji Idriji; 11. 7. 1903 spet predavanje; 13. 9. 1903 predava Anton Kristan v spomin Ferdinanda Lassala in Leva Tostoja; 3. 10. 1903 je v Idriji, 8. 11. pa v Spodnji Idriji predavanje o razvoju stvarstva; 7. novembra 1903 predava Anton Kristan o Darwinu.

Na rudarski praznik sv. Ahacija leta 1903 socialisti niso šli za procesijo, marveč so dopoldne mirovali. Ob 1. uri popoldne pa se je začel pomikati daljši spreved delavcev ob zvokih domače delavske godbe v Podrotejo, kjer je bil mlin konzumne zadruga. Rdeči nageljčki so krasili njihove prsi. Dobiček domače zabave je šel za list »Naprej!«. Tako beremo o tem v »Napreju«.

Za november 1903 je bilo predvideno: ob nedeljah pouk v nemščini, knjigovodstvu in petju; ob sobotah pa predavanja z diskusijo. Za december pa tudi še pouk v branju in govorniški tečaj.

6. 12. 1903 je bila veselica rudarskega društva, na kateri so pevcii novega »kluba« podružnice zapeli »Pesem o delu«, odsek godbenega društva pa je igral slavnostno koračnico. Urednik Anton Kristan je deklamiral pesmi Dragotina Ketteja.

21. 10. 1905 je predaval Etbin Kristan o človeku kot produktu razvoja. Navzočih 300.

Po shodu 1. maja 1906 je zapel pevski zbor podružnice rudarjev veličastno himno »Internacionalo«.

18. 11. 1906 so imeli v pivarni »Pri črnem orlu« veselico rudarske podružnice. Igralski klub podružnice je uprizoril veseloigro v dveh dejanjih »Trije ptički«, godbeno društvo pa je imelo koncert.

V drugi polovici marca 1907 je prikalazal igralski klub podružnice dramo Etbina Kristana v treh dejanjih »Zvestoba« (v pivarni »Pri črnem orlu«).

Leta 1907 so predavanja spet oživela. Dne 12. 10. 1907 je imel dr. Dragotin Lončar izborna obiskano predavanje. Za svoj govor (snov ni navedena) je žel hvaležnost. 28. 10. je predaval isti, kako je nastal industrijski delavec; 9. 11. o početkih javnega življenja na Slovenskem; 7. 12. je predaval urednik »Svobodne misli« dr. Lenart Lotrič o »Svobodni misli in demokraciji; 8. 12. pa o mrtvi roki (cerkvenih veleposestvih). Obe Lotričevi predavanji sta bili izredno dobro obiskani.

V tem času so bili prostori podružnice v nadstropju nad gostilno Kogej.

V decembru 1907 so iskali v »Napreju« pevovodjo za dva večera tedensko. Verjetno so ga našli, ker je zatem obvestilo, da je pouk v petju za pevski zbor rudarske podružnice vsak torek in vsako sredo zvečer v telovadnici c. kr. rudniške šole.

Knjižnica podružnice Unije rudarjev se je v novembru 1907 obogatila za 50 novih knjig.

V okviru predavanj o razliki med prirodnim in kulturnim človekom je predaval dr. Lončar 3. 10. 1908 o temi »Priroda in kultura«, 17. 10. »Kako se je razvijal prirodni človek v kulturnega« in 21. 11. o »Človeških plemenih«. Zatem je imel vadniški učitelj Engelbert Gangl dve predavanji o predmetu »Teorija in praksa osnovnih zakonov v naši državi od ustave do sedanjih časov«.

O proslavi 1. maja 1909 beremo v »Napreju« med drugim: Ob 9. uri dopoldne je bil shod v dvorani »Pri črnem orlu«. Tisoč udeležencev shoda — če ne več — je poslušalo z radostnim utripanjem svojih proletarskih src veličastveno himno, ki jo je zapel delavski pevski odsek. Bučalo je po dvorani: »Že zadnja bitva vspala, hola hoi, le naprej, Internacionala bo ljudski rod odslej!« (»Naprej« 18. 5. 1909).

20. 5. 1909 je predaval dr. Lončar na Travniku (Otalež) pri Vogriču o postanku in razvoju človeške družbe.

5. 12. 1909 je bila v rudarskem društvu diskusija o narodnostnem vprašanju. Uvodno poročilo je imel dr. Lončar. Diskusije so bile tiste čase vsako nedeljo ob 9. uri dopoldne.

Zanimiv je razpored spreveda, ki je bil objavljen za 1. maj 1910: 1. Kolesarji, 2. Godba, 3. Politični odbor, 4. Mladinska zveza, 5. Žensko društvo »Veda«. 6. Podružnica Unije in socialistično društvo »Naprej!«. Poročilo o proslavi pravi, da je bilo v sprevedu 800 ljudi, od tega 300 mladeničev, ki so korakali kot mladi bojevniki v prvih vrstah, 30 rdečih zastav je viselo s hiš v Idriji.

22. 10. 1910 je bilo predavanje o Karlu Marksu. 22. 4. 1911 je predaval dr. Lončar v Idriji, 7. 5. pa v Spodnji Idriji.

To je torej pregled prosvetno-izobraževalnega dela rudarskega društva do 18. junija 1911, ko je izšla zadnja številka »Napreja«.

ŽENSKO DRUŠTVO »VEDA« V IDRJI

Žensko društvo »Veda« je bilo prvo in dolga leta tudi edino socialistično žensko društvo na Slovenskem. Kakor je videti iz poročila o veselici ob 5-letnici obstoja, je bilo ustanovljeno leta 1900.

19. 7. 1903 je priredilo ženski shod, na katerem je poročal Anton Kristan v dveh točkah dnevnega reda: 1. Žena in današnje

gospodarsko stanje. 2. Žensko društvo »Veda« in idrijske žene.

Kakor je videti iz poročila o delu rudarskega društva, je imela »Veda« skupno z rudarskim društvom nekako delavsko šolo.

18. 10. 1903 je bil izredni občni zbor »Vede«. Novi odbor so sestavljale med drugim: Marija Hladnik kot predsednica, Marija Lapajne kot podpredsednica, Ana Kalan kot tajnica in Marija Močnik kot blagajničarka. Na tem občnem zboru so tudi sklenili: stopiti v stik s podružnico občnega rudarskega društva glede uporabe knjižnice in čitalnice, da si bodo smele izposojevati knjige oziroma brati časnike tudi članice »Vede« (temu je rudarsko društvo ugodilo). Društvo je sklenilo pristopiti k strokovni komisiji na Dunaju. Dopolnjena so bila tudi pravila in namen društva je bil določen takole: a) ženski spol duševno dvigniti iz znanstvene, socialne in spolne nevednosti; b) čuvati ženo pred moralnim in fizičnim propadom; c) podpirati ženstvo v stremljenju po izboljšanju gospodarskega položaja.

V novembru 1903 se je »Veda« preselila v prostore rudarskega društva.

24. 1. 1904 so imele članice zelo dobro obiskano veselico, na kateri je sodeloval oddelek godbenega društva, diletanti dramatičnega društva (verjetno sekcija rudarskega društva), člani moškega zbora rudarskega društva in ženskega zbora »Vede«. Prikazali so veseloigro v enem dejanju »Eno uro doktor« ter imeli koncert z godbo, petjem in deklamacijami.

Na občnem zboru 28. 2. 1904 so poročali, da ima društvo 60 članic, svoj pevski odsek ter skupno z rudarskim društvom pouk nemščine. Knjižnico in čitalnico ima skupaj z rudarskim društvom. Leta 1903 so imeli 223 kron in 2 vinarja prebitka. Spremenili so pravila, in sicer: Članice se razdele v dva razreda. Prvi razred s prispevki 40 vinarjev na mesec, drugi razred 20 vinarjev na mesec. Članice prvega razreda imajo pravico do podpore ob porodu, če so članice vsaj eno leto; članice drugega razreda te pravice nimajo. Članice dobijo lahko podporo do petih kron. Vsako drugo nedeljo je društveni shod (sestanek).

12. 6. 1904 je bil javni društveni shod s predavanjem Antona Kristana o nalogah društva, dalje s petjem in z deklamacijami dveh članic.

26. 3. 1905 je bil shod »Vede« z razgovorom o gospodarskih vprašanjih idrijskih žena ter o ustanovitvi čipkarske zadruga. Le-ta je bila vpisana kot Prva idrijska čipkarska zadruga v Idriji v zadrugi register 30. 4. 1905.

20. 8. 1905 je bila veselica ob proslavi pete obletnice obstoja »Vede«. Na sporedu je bila

tudi igra »Doktor Hribar«, petje moškega, ženskega in mešanega zbora, deklamacije itd.

6. 1. 1906 je bil pod okriljem »Vede« javni shod čipkaric idrijskega okraja. Občni zbor je bil 18. 2. 1906.

20. 1. 1907 je bila veselica »Pri črnem orlu«. Člani dramatičnega odseka Unije rudarjev so uprizorili veseloigro »Bratranec«.

Občni zbori so bili 10. 3. 1907 (za predsednico je bila izvoljena spet Marija Hladnikova in sklenile so posvetiti vso skrb pridobivanju članic za čipkarsko zadrugo), 10. 2. 1908 (društvo deluje izborna), 7. 2. 1909, 2. 2. 1910 in 6. 1. 1911.

28. 2. 1909 je bil javni shod z referatom »Pomen ženske organizacije«.

DELAJSKO GODBENO DRUŠTVO

Novoustanovljeno godbeno društvo (včasih ga imenujejo tudi »delavsko« godbeno društvo) v Idriji je imelo 23. 8. 1903 svoj prvi občni zbor, na katerem so sprejeli pravila, sprejemali delovne in podporne člane ter izvolili društveni odbor.

Društvo je sodelovalo na vseh prireditvah socialističnih organizacij, tako pri sprevedih ob 1. maju in drugih podobnih manifestacijah; na večer pred prvim majem je imelo promenadni koncert; igralo je na raznih veselicah itd. Sodelovalo je tudi na izletih kolesarskega društva »Sloga« (na primer v septembru 1903 je imelo ob izletu v Cerkno koncert, 19. 6. 1904 je sodelovalo pri veselici »Sloga« itd.).

19. 3. 1904 je imelo društvo svoj koncert »Pri črnem orlu«; 4. 6. 1906 je bil izlet v Koševnik s koncertom; 21. 6. 1906 in 18. 5. 1907 sta bila promenadna koncerta; 30. 4. 1907, na večer pred 1. majem, je godbeno društvo priredilo na Glavnem trgu v Idriji promenadni koncert, čeprav je na trgu ležal sneg; 20. 5. 1907 je bil izlet v »Šebalko« pri Godoviču; 28. 7. 1907 so sodelovali na proslavi 5-letnice »Sloge«; 9. 11. 1907 so imeli v prostorih Franca Didiča plesni venček; 30. aprila 1909 promenadni koncert, prav tako 30. aprila 1910 in 30. aprila 1911.

Včasih pa je imelo tudi kak slab trenutek. Tako beremo 18. 7. 1904 v »Napreju«: »Igrali so podoknico škofu Jegliču, ko je bil v našem mestu — menda zato, da je dal vsem muzikantom 'ta velik žegen'. Med zavednim delavstvom se ta korak ni odobral. Sploh: pota godbenega društva so čudna; želeli bi več delavskega duha. Muzikanti so res »deklica za vse«, toda kar je preveč, je preveč. Ali upajmo, da bo kmalu boljše.«

Pozneje takih pripomb nisem več zasledil. Verjetno so se godbeniki poboljšali in se bolj navzeli delavskega duha.

Leta 1910 je imelo društvo izlet v Godovič; 23. 10. 1910 so imeli veselico s šaljivo igro »Trije ptički«; 5. 6. 1911 pa je bil izlet na Razpotje.

Ti podatki kažejo, da je bilo godbeno društvo pomočnik vseh socialističnih organizacij.

KOLESARSKO DRUŠTVO »SLOGA« V IDRJI

Kolesarsko društvo »Sloga« v Idriji je bilo ustanovljeno 28. julija 1902. Leta 1907 bremo namreč v »Napreju« (št. 13), da bo 28. julija pet let, kar je bilo to društvo ustanovljeno. V proslavo petletnice so priredili veliko ljudsko veselico pri Matevžu Moravcu. Sodelovalo je tudi godbeno društvo.

Namen »Sloge« je bil pač, skrbeti za izlete in za zabavo članov kolesarjev. Za olajšanje izletov so imeli tako imenovane postaje, kjer je bilo na razpolago vse potrebno orodje in material za popravilo koles in tudi zdravniška pomoč. Taki postaji sta bili najprej v Cerknem (gostilna Petra Jurmana) in na Logu, pozneje (na občnem zboru 18. 5. 1904) pa so ustanovili še postaji v Logatcu in na Reki (Primorska).

Od prireditev navajam naslednje: V septembru 1903 so imeli veselico s koncertom v Cerknem na postaji društva. 19. 3. 1904 je bil izlet na postajo Log, 23. 7. 1905 v Tolmin, 24. 9. 1905 na Reko, 8. 9. 1906 spet v Tolmin, 23. 5. 1909 v Cerknem, 8. 11. 1908 in 21. 2. 1909 sta bili veselici v Idriji, 20. 2. 1910 zabavni večer, 11. 9. 1910 pa je bil izlet v Gorico.

26. 7. 1908 so obiskali »Sloga« člani Kolesarskega društva Gorica. V pozdrav gostom je »Sloga« priredila v prostorih podružnice Unije rudarjev banket s koncertom. Za 26. 9. 1909 pa poziva odbor »Sloge« svoje člane, naj pridejo v čim večjem številu za stražo na progi Logatec—Planina ob veliki jugoslovanski kolesarski dirki, ki jo prireja Kolesarsko društvo »Balkan« v Trstu na progi Ljubljana—Opčine pri Trstu.

Občni zbori so bili 18. 5. 1904, 25. 3. 1906, 7. 7. 1907 (izredni), 26. 4. 1908, 21. 3. 1909, 20. 3. 1910 itd. Posebnih podrobnosti s teh občnih zborov nisem zasledil, razen v letu 1904. Na tem občnem zboru je bil izvoljen naslednji odbor: predsednik Tomaž Brus, podpredsednik Franc Vojska, odborniki: Valentin Albrecht, Anton Rejc, Anton Ferjančič in Ivan Šinkovec; reditelja: Anton Zupančič in Simon Moravec; pregledovalca: Ivan Filipič in Anton Lampe. Leta 1909 je bil predsednik »Sloge« še vedno Tomaž Brus, tajnik pa Primož Filipič. Leta 1910 pa so bili izvoljeni: za predsednika Tomaž Brus, za namestnika A. Krčnik, za tajnika V. Poženel, za blagajnika A. Rejc, za reditelja I. Gnezda in P. Filipič ter še štirje odborniki.

Ker imenujejo v »Napreju« vse odbornike sodruge, je videti, da so bili organizirani socialni demokrati. To je videti tudi iz poziva odbora društva članstvu za 1. maj 1910: Vsi člani naj se najprej korporativno udeležijo jutranjega obhoda, po njem je izlet v Spodnjo Idrijo, kjer je prijateljski sestanek, zatem pa se ob 9. uri vsi člani udeležijo tudi javnega ljudskega shoda. Ob 1. uri popoldne pa je spet skupni odhod k veselici na Zemlji.

SOCIALISTIČNO DRUŠTVO »NAPREJ!«

16. 12. 1906 je bilo ustanovljeno v Idriji socialistično društvo »Naprej!«, čigar ustanovitev je bila prej večkrat onemogočena. Društvo je imelo sicer političen značaj, toda imelo je tudi nalogo izobraževati. Namen društva je bil namreč po 2. členu pravil: razširjati politično izobrazbo. V ta namen bo društvo med drugim prirejalo znanstvena predavanja, politične in gospodarske razprave, nabavilo bo knjižnico itd.

18. 7. 1908 je predaval pod okriljem društva Anton Kristan. Snov predavanja ni navedena.

11. 10. 1908 je društvo priredilo v Stari vasi pri Žireh predavanje dr. Lončarja: »Od fevdalizma preko liberalizma do socializma«. To je bilo prvo poljudnoznanstveno predavanje v Žireh.

6. 3. 1910 je imelo društvo občni zbor.

SPLOŠNA MLADINSKA ZVEZA

Leta 1910 se je ustanovila socialistična mladinska organizacija Splošna mladinska zveza. Že ob 1. maju je posebej korakala v sprevedu »mladinska zveza«, a poročilo pravi, da je bilo v sprevedu 800 oseb, od tega 300 samih mladeničev, ki so korakali kot mladi bojevniki v prvih vrstah. Pel je tedaj tudi samostojen pevski zbor mladeničev pod vodstvom g. Pleskoviča.

8. 4. 1910 je bil poseben shod mladeničev, kjer so sklenili ustanoviti mladinsko zvezo. V »Napreju« z dne 18. 6. 1910 bremo, da so pravila Splošne mladinske zveze potrjena, 9. 7. 1910 pa je bil prvi javni shod mladinske zveze z dnevnim redom: 1. predavanje o pomenu mladinske zveze, 2. volitve odbora, 3. slučajnosti. K udeležbi so pozvali mladino obeh spolov. K prvi točki je govoril Anton Kristan iz Ljubljane, ki je navedel, kaj so naloge mladinske zveze: izobrazba, boj proti alkoholu in nikotinu, boj proti igram na karte za denar kakor sploh boj proti igram za denar in stavam. Nasvetoval je skupne izlete v poučne in zabavne namene.

Član društva lahko postane vsaka vsaj 14-letna oseba moškega ali ženskega spola.

Društvo ima odseke, kakor pevski, dramatični, govorniški itd. — 22. 6. 1910 so imeli prvo veselico.

V začetku leta 1911 je uvedel »Naprej« poseben »mladinski vestnik«. Iz njega je videti, da so mladinske zveze ustanovljali tudi po drugih krajih Slovenije.

28. 1. 1911 je bil prvi občni zbor Splošne mladinske zveze. Na njem so poročali, da je bilo ob ustanovitvi 35 članov, ob tem občnem zboru pa že 89. Od ustanovitve je zveza imela 9 sej, 5 društvenih shodov (članskih sestankov) in 2 predavanji. Društveni shodi naj bi bili vsak mesec. — 18. 6. 1911 so imeli veselico z veseloigro »Dva gospoda, en sluga«.

Leta 1911 je bila ustanovljena podružnica zveze tudi v Spodnji Idriji in je vanjo pristopilo 28 članov.

DELAVSKO LOVSKO DRUŠTVO

V 6. številki »Napreja« iz leta 1905 beremo, da so idrijski lovci iz delavskih vrst sklenili ustanoviti Delavsko lovsko društvo, vendar je bila ustanovitev od c. kr. deželnega predsedstva z ukazom z dne 10. 3. 1905 prepovedana, češ da pravila ne ustrezajo, čeprav so bila točno prepisana od že potrjenih pravil lovskega kluba. »Naprej!« domneva, da je vzrok za to dejstvo, da so ustanovitelji delavci, ne pa gospodje. Pravila je predložil rudar Anton Fajgelj. 17. avgusta 1905 je bil od c. kr. ministrstva za notranje zadeve na Dunaju zavrnjen tudi priziv proti tej prepovedi ustanovitve.

Pravila so verjetno prilagodili zahtevam in v novembru 1905 beremo, da je bilo društvo ustanovljeno. Imelo je 21 članov. Odbor je bil naslednji: predsednik Franc Moravec, podpredsednik Anton Ferjančič, tajnik Anton Fajgelj, blagajnik Andrej Pelhan.

Poročil o delu društva je malo. 20. 2. 1909 so imeli zabavni večer, 5. 5. 1910 sejo, 19. 6. 1910 pa veselico.

»AKADEMIJA«

Konec leta 1904 je bilo ustanovljeno društvo »Akademija« v Idriji, ki je bilo nadstrankarsko in so ga vodili profesorji idrijske realke. Tako društvo so imeli tudi v Ljubljani pod imenom »Akademija«, ljudsko izobraževalno društvo s sedežem v Ljubljani. Ta društva so bila ustanovljena po češkem zgledu in so nadomeščala nekake današnje delavske oziroma ljudske univerze.

Prvo predavanje je bilo 4. 12., drugo pa 11. 12. Predaval je prof. Reisner o elektriki. Prvo predavanje je obiskalo 470, drugo 520 oseb. 18. 12. je predaval prof. Reisner o elektriki, telegrafu in telefonu. Obiska je bilo

600 oseb. Predavanja so bila vsako nedeljo v šolski telovadnici.

1. 1. 1905 je predaval prof. M. Pirc o avstrijskih alpskih deželah (s podobami), 15. 1. profesor dr. Stanko Bevk o zajedalcih (parazitih) — obisk 700; 29. 1., 5. in 12. 2. je predaval realčni učitelj Engelbert Gangl o slovenski literaturi, 5. 3. dr. Bevk o rastlinah, 12. 3. profesor Reisner o zračnem tlaku.

Tudi za sezono 1905—1906 so bila predavanja napovedana, vendar beremo v »Napreju« z dne 4. 9. 1905, da o »Akademiji« že nekaj mesecev ni nič slišati. V št. 19 iz leta 1906 pa beremo, da po odhodu profesorja Reisnerja iz Idrije skioptikon nič več ni v rabi.

Kdaj je »Akademija« prenehala z delom, nisem mogel ugotoviti, še manj pa, zakaj.

SPLOŠNO IZOBRAŽEVANJE

Večkrat beremo v teh letih v »Napreju«, naj se ustanovi v Idriji javna čitalnica in knjižnica, ki naj jo vzdržuje občina. V 6. številki »Napreja« z dne 18. 3. 1904 je poseben članek »Javna čitalnica in knjižnica v Idriji«. Tudi na občinskih sejah so socialnodemokratski zastopniki, zlasti Anton Kristan, večkrat načenjali vprašanje javne čitalnice. Leta 1907 beremo, da javna čitalnica nič ne dela.

7. 7. 1907 je bilo ustanovljeno na Vrhniki, v avgustu 1907 pa v Logatcu Splošno delavsko izobraževalno, podporno in pravovarstveno društvo.

V 24. številki iz leta 1907 »Napreja« beremo, da je na realki predavateljski tečaj.

Ko je bila leta 1909 v Ljubljani ustanovljena tedanja osrednja soc. dem. založniška zadruga pod imenom Delavska tiskovna družba, je sklenilo idrijsko moško delavstvo prevzeti 80 deležev, idrijske socialistične žene 20 deležev, založba časopisa »Naprej« 100 deležev, posamezniki v Idriji pa 32 deležev. Skupno so torej v Idriji podpisali 232 deležev po 25 kron oziroma 5800 kron. To kaže veliko zanimanje za delavsko založbo.

DELAVSKO BRALNO DRUŠTVO IN DRUGO

V Idriji je bilo tudi liberalno Delavsko bralno društvo, čigar 20-letnico so praznovali 11. 9. 1904. To društvo je imelo tudi svojo čitalnico. Ob tej proslavi je pisal »Naprej!«, da so v tem društvu tisti, ki nimajo razrednega ponosa. Leta 1906 pa beremo, da je v čitalnici sedež tako imenovane liberalne gospode.

25. 7. 1909 je praznovalo Delavsko bralno društvo v Idriji svojo 25-letnico in so po poročilu v »Napreju« izdali tudi jubilejno knjižico. 27. 4. 1907 so priredili v veliki dvorani

Narodne čitalnice v Idriji dijaki Mestne re-
alke Gregorčičev večer. Poročilo pravi, da so
dijaki pevci nekatere skladbe lepo izvajali.

Dramatično društvo v Idriji — kdaj je to
bilo, nisem mogel točno dognati — je pred-
vajalo 21. 11. 1907 dramo Maksima Gorkega
»Na dnu«. Dr. Lončar je ob tej priložnosti
napisal v 23. številki »Napreja« naslednje
poročilo:

»Dramatično društvo v Idriji je uprizo-
rilo dne 21. oktobra (prav 21. novembra, op.
pis.) Gorkega dramo »Na dnu«. Vsaka taka
moderna drama je za Idrijo pravi kulturni
dogodek, ki naj zrevolucionira mišljenje me-
ščanskih krogov, delavcu pa naj bo v oporo
in spodbudo, da tem samozavestneje stopa
svojemu cilju naproti. Gotovo je, da so se
igralci potrudili, podati svoje najboljše;
zato se nam zdi umestno, da jih podpiramo,
ako vidimo, da imajo dober anmen. Ob ma-
lenkosti razmerah ne smejo pričakovati
popolne zadovoljnosti; zavedati se morajo,
da pomagajo s takimi igrami zidati novo kul-

turo, ko so stebri stare kulture še močni,
dasi se že majejo. A zidati je vedno težavno!
Po tej poti naprej! Dobro bi bilo, če bi se
vstopnina za sedeže nekoliko znižala, kar bi
privabilo več občinstva. Delavstvu priporo-
čamo, naj ne zamudi si pogledat — ako le
more — take moderne socialne igre. To je
zanj šola neprecenljive vrednosti.«

To so torej paberki, ki sem jih nabral po
»Napreju« o idrijskih prizadevanjih za dvig
izobrazbe in duhovne kulture delovnih ljudi.
Ko bomo sodili o teh prizadevanjih, nikar in
nikdar ne pozabimo upoštevati tudi razmere
in čase, v katerih se je to dogajalo in v ka-
terih so delali ljudje, ki so se pri tem tru-
dili ali celo žrtvovali svoj prosti čas. Vsak
korak, ki je bil storjen, in teh korakov ni
bilo malo, je bil korak na poti k napredku
in k boljši bodočnosti delovnih ljudi Idrije
in naše domovine sploh.

Sergije Keser:

HIDROLOŠKE RAZMERE V IDRJI

Hrbtenico vodnega omrežja v mestu tvori
reka Idrijca. Idrijca je bistra gorska reka, ki
izvira pod Mrzlo rupo v višini 924 metrov
ter doseže mesto po približno 20 km dolgem
toku. Priteče nekako v smeri od jugozahoda,
a se pri Zagodu v ostrem kolenu usmeri proti
severu ter pri Likarci oziroma Zaspani grapi
zaobrne v tektonsko predisponirano smer —
JV—SZ. Po približno 650 m toka v tej smeri
pa se ob utoku Nikove v ostrem zavoju zopet
obrne proti severu in nadaljuje v tej smeri
skoraj do Spodnje Idrije. Na svoji poti od
izvira dalje dobiva Idrijca z vseh strani ve-
liko voda. Vanjo se izlivata večja pritoka
Belca in Zala, dalje vrsta manjših, predvsem
hudourniških potokov ter nekaj močnih kra-
ških izvirkov, kakor sta na primer Divje je-
zero in Podroteja. Zaradi tega priteče Idrijca
v mesto, kljub razmeroma kratkemu toku, kot
dokaj močan vodotok, ki tudi ob najhujši
suši premore dosti vode, zlasti ob deževju pa
pogosto naraste v veliko in deročo reko, ki
zaradi hitrega kolebanja vodnih množin kaže
precej izrazito hudourniško potezo. Na svoji
poti skozi mesto ima Idrijca razmeroma maj-
hen padec, saj se le-ta izdatno zmanjša že
takoj po izstopu iz ozke deberske doline v
»Strugi«. Na razdalji približno 2.400 metrov
med vodomerom v Podroteji in tistim na
»Uti«, to je nad izlivom Nikove, pade Idrijca

le za 7,0 m, tako da znaša povprečen strmec
na tej razdalji samo 2,9 ‰. Toda od tod na-
prej, posebno od topilniškega jezua navzdol,
se v ponovni deberski dolini proti Spodnji
Idriji prirodni padec Idrije znatno poveča.
Saj pade na razdalji približno 4.800 metrov
med vodomerom v Idriji in onim v Spodnji
Idriji pod izlivom Kanomljice za 26,2 m, tako
da znaša povprečni strmec 5,5 ‰. Seveda se
v podrobnem strmec Idrije spreminja, tako
da je ponekod manjši in voda teče počasi,
drugod pa je zopet večji in se v strugi jav-
ljajo manjše brzice. Prirodni strmec precej
spreminjajo tudi številne zaježitve. Tako je
zaradi jezua pri topilnici padec struge skozi
mesto znatno manjši, a odtok vode počasen.
Tudi ostale zaježitve, kot nekdanje grablje
na »Lenštat«, jez Pod gorami, pri Kavčiču
in tako dalje so dvigale korito in ustavljale
nanosni material. Zaradi tega se je prirodni
padec Idrije skozi mesto znatno zmanjšal
ter so bile pogoste poplave.

Podatki o vodostajih in vodnem pretoku
na Idrijci se kljub obstoječemu vodomeru ob
lesnem mostu na »Uti« ne dajo nikjer za-
slediti. Navaja se sicer, da znaša povprečni
letni pretok Idrije v mestu nad izlivom Ni-
kove 14,0 m³/sek ter pretok Nikove ob izlivu
0,5 m³/sek. V celoti bi torej Idrijca ob izstopu
iz mesta, vštevši še nekatere manjše ptoke,

odvajala povprečno 14,6 m³ vode na sekundo iz približno 140 km² obsežnega padavinskega območja. Za ilustracijo vodnih razmer na Idrijci pa se lahko poslužimo podatkov vodomerne postaje Spodnja Idrija, ki se nanašajo na preračunane vodne pretoke za osemletno opazovalno dobo 1947—1954. Omenjena postaja sicer leži že pod izlivom Kanomljice, toda računati je, da se zaradi tega vodni režim na Idrijci bistveno ne spremeni, saj dovaja Kanomljica le okoli 12 odstotkov vodnih množin. Krivulja vodnega pretoka za omenjeno obdobje nam kaže, da ima Idrija pri Spodnji Idriji izrazit pluvio-invalni rečni režim z zmerno mediterarno varianto. Najvišje vodno stanje, kot odraz obilnih padavin ter manjšega izhlapevanja in vpijanja vlage, nastopa v pozni jeseni meseca novembra. V teku decembra in januarja je vodno stanje še izrazito visoko in se šele v februarju za-

radi vpliva snežne retinence znatno zniža. V mesecu marcu ponovno močno naraste, tako da nastopi sekundarni maksimum, ki je nedvomno rezultat taljenja snežne odeje ter obilnejših snežnih padavin. Visoko vodno stanje se zavleče še v april, ko se deloma še tali sneg, predvsem v višjih predelih (vzhodni rob Trnovske planote) ter v globokih in osojnih grapah. V mesecu maju vodni pretok že znatno upade in se potem v poletju izredno zniža, vse do absolutnega minimuma meseca avgusta. Tako poletno znižanje je posledica manjših padavin, večjega izhlapevanja ter večje porabe vode od strani vegetacije. Ko se v septembru zopet začne deževje, vodni pretok naraste ter se vzporedno z zvišanjem padavin in padcem temperature veča vse do novembra, ko nastopi že omenjeni absolutni maksimum.

POVPREČNI MESEČNI PRETOKI NA IDRJI (v m³/sek)

Vodomerna postaja	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	Letno A	X	A v
Sp. Idrija 1947—54	18,7	14,5	25,2	18,9	21,1	11,7	8,5	6,7	11,5	13,8	26,3	21,2	15,8	2,1	403,0
Reka 1948—55	23,4	22,0	24,8	19,1	16,3	15,3	11,3	8,7	15,2	18,0	29,0	19,7	18,6	2,1	465,0
Reka 1926—44	16,6	15,7	23,7	21,2	18,9	15,2	9,1	9,5	16,4	24,0	32,8	19,3	19,3	—	—

Razmere se seveda iz leta v leto spreminjajo, kakor se pač spreminja razporeditev padavin, oziroma se uveljavljajo še ostali odločujoči faktorji, vendar tudi dejansko najvišji povprečni mesečni pretok v obravnavanem razdobju nastopa največkrat meseca marca in novembra, najnižji pa ravno tako meseca avgusta. Pač pa se v posameznih letih pojavijo izredni odkloni. Upoštevati je treba, da je obravnavano 8-letno obdobje nekoliko prekratko za prikaz povprečnih razmer, poleg tega pa zajema še vrsto let z izrednimi padavinskimi odkloni. Zato je računati, da je prikazani povprečni pretok v januarju in februarju nekoliko previsok, ker je normalno v tem času pričakovati močnejšo snežno retinenco. Nasprotno pa je prikazani pretok v aprilu in maju ter zlasti v oktobru in novembru, glede na praviloma izdatnejše padavine v teh mesecih, verjetno nekoliko prenizek. Podobno temu lahko predpostavljamo, da minimalni pretok nastopa praviloma v juliju in ne v avgustu. Primerjava s podatki daljše opazovalne dobe (1926—1944) za bližnjo vodomerno postajo Reka nam take domneve samo potrjuje.

Velikost Idrijce je odvisna predvsem od jakosti in trajanja deževja. Ker odmaka hribovit in zelo strm svet ter so domala vsi njeni pritoki, posebno manjši, hudourniškega značaja, je razumljivo, da hitro naraste, pa

tudi hitro vpade. Najvišja voda v letu, tako imenovani absolutni višek, nastopa najpogosteje novembra ter decembra, najnižja, tako imenovani absolutni nižek, pa avgusta. Značilna je predvsem velika nestabilnost viškov od leta do leta kot posledica hitre reakcije na padavinske slučajnosti. Tudi v celoti vzeto nastopajo visoke vode, to je vode s povprečnim dnevnim pretokom nad 100 m³/sek, največkrat novembra in decembra ter marca in februarja. Nizke vode, to je vode katerih povprečni dnevni pretok je manjši od 3 m³/sek, pa se uveljavljajo najpogosteje septembra ter nasploh v času od junija do oktobra. V opazovalni dobi je nastopila najvišja voda prav v poletju in to 4. VI. 1948. leta, ko je povprečni dnevni pretok dosegel 403 m³/sek. Istega dne je na vodomerni postaji Reka povprečni pretok znašal 465 m³/sek, medtem ko je trenutno ob najvišji vodi, to je približno ob 12. uri, dosegel celo 591 m³/sek. To je za tako majhno reko, kot je Idrija, izredno velika vodna množina. Zaradi primerjave naj navedem, da znaša povprečni pretok reke Drave pri Mariboru 320 m³/sek, tako da je bila Idrija ob tem primeru po količini vode skoraj dvakrat večja reka, kot je ob normalnem vodostaju Drava pri Mariboru.

Razumljivo je, da ob visokih vodah Idrija prestopi bregove ter preplavi niže ležeče

terene. Tako skoraj vsako leto preplavi manjše ravnine ob svojem koritu, kot »Dolinco« pri Zagodu ter ravnico pod »Rakami«, dalje teren pri Likarci in sp. toku Ljubevčnice, Mejco in cesto pod Gorami, Lenštat ter deloma »Travnik« na Prejnuti. K poplavam v mestu veliko pripomore že omenjeni jez pri topilnici, ki dviga gladino vode in zavira njen hitrejši odtok. Ob izrednih primerih prodre voda ob Nikovi tudi proti osredju mesta do 500 m daleč in poplavi v širino nad 100 m. Taka katastrofalna poplava je bila n. pr. 26. IX. 1926. leta, ko je voda segla čez koto 328 m pri današnjem parku v središču mesta.

Idrijca je pri Idriji izredno mrzla reka. Njena voda doseže v poznem poletju v popoldanskih urah največ 14—15° C, navadno pa je dostikrat hladnejša, zato tudi v mestu samem ni primerna za kopanje. Pozimi se temperatura vode zniža do blizu 0° C, vendar je značilno, da nikoli ne zamrzne, tudi ob najhujšem mrazu, ko pade temperatura zraka pod —20° C. Vzrok za take temperaturne razmere na Idrijci je verjetno v tem, da dobiva močne kraške pritoke, tako da je njena voda poleti mrzla, pozimi pa relativno topla. Da je temu tako, nam potrjuje tudi dejstvo, da je Idrijca nad izlivom Divjega jezera in izvirkov v Podroteji poleti veliko bolj topla in temu ustrezno, zelo primerna za kopanje. Tako se n. pr. v Beli, kjer je priljubljeno kopališče Idrijčanov, voda segreje poleti tudi čez 24° Celzija.

Drugi najpomembnejši vodotok, ki teče skozi Idrijo, je Nikova. To je blizu 7 km dolg hudourniški potok, ki izvira izpod Kočevša v višini okoli 900 m. V mesto priteče od jugozahodne strani, a se pri Žabji vasi v številnih vijugah zaobrbe nekako proti jugovzhodu ter se nato v dokaj ostrem zavoju pri Antonijevem rovu zopet usmeri proti severovzhodu in teče v tej smeri vse do izliva v Idrijco. Zanimivo je pripomniti, da tvori struga Nikove v Žabji vasi manjši meauder, ki je deloma v prodni nasipini, deloma pa že zajet v živoskalno podlago. Struga Nikove, ki teče prav skozi osrednji del mesta, je od Gradu navzgor večinoma, zlasti pa poleti, popolnoma suha, ker voda izgine in ponikne v rodu ter propustnih krednih apnencih. Le v spodnjem toku je v strugi stalno nekoliko vode iz kraških izvirkov pod Gradom in izpod Medvedičeve hiše. Podoba je, da so ti izvirkovi le ponovni izvir Nikove, ojačeni mogoče še z drugimi podzemskimi vodami, saj so tik ob geološki meji med propustnimi in nepropustnimi kameninami. Tako je Nikova stvarno ponikalnica in tudi njeno ime naj bi izhajalo iz besede po-nikava-ti, kakor to razlaga K. Bezek. Ob deževju in velikih nalivih

pa dobiva Nikova iz številnih grap veliko voda, tako da zelo hitro naraste, toda tudi hitro upade, kar ji daje izrazit značaj hudournika. Opaža se celo, da je kolebanje vodostaja na Nikovi v zadnjih letih veliko večje kot pred nekaj desetletji, kar se pripisuje poseku gozda v njenem porečju, predvsem poseku gozda v Slanicah.

Nasprotno od Idrijce ima Nikova tudi skozi mesto znatno večji strmec, ki pa je danes deloma uravnan z jezovi in drugimi regulacijskimi posegi. V povprečju znaša strmec Nikove na razdalji zadnjih približno 1.300 m od izliva navzgor skoraj 16 ‰, vendar se ponekod dokaj spreminja. Tako je v spodnjem toku, to je skozi središče mesta od Gradu navzdol, na splošno manjši, saj znaša le okoli 13 ‰, medtem ko je od Gradu navzgor večji in znaša blizu 20 ‰. Podatkov o vodostajih in vodnem pretoku za Nikavo ni, vendar se ceni, da znaša povprečni letni pretok 0,5 m³ vode na sekundo. Ob velikih nalivih pa Nikova izredno hitro in močno naraste, tako da ob največji vodi odvaža tudi preko 70 m³ vode na sekundo. V takih primerih poplavlja manjše komplekse ozemlja ob strugi, nekaj v Žabji vasi, predvsem pa od Trga svobode do ustja v Idrijco. Posebno če visoka voda Idrijce zadržuje in preprečuje hitrejši odtok, Nikova močno preplavi spodnji del mesta. Sicer pa je po navadi poplave kaj hitro konec, saj voda tudi naglo upade in včasih traja tako nihanje vodostaja v celoti le nekaj ur. Voda Nikove je, prav tako zaradi kraškega značaja, poleti dokaj mrzla, pozimi pa relativno topla in nikoli ne zamrzne.

Razen Idrijce in Nikove teče skozi mesto še večje število manjših vodotokov, ki so vsi pretežno hudourniškega značaja. Nekateri od teh imajo sicer konstantno vodo tudi čez poletje, drugi pa popolnoma usahnejo. Vsi pa so močno aktivni v jeseni, ob deževju in spomladi, ko se tali sneg, deloma pa tudi čez zimo. Med njimi naj omenim le nekaj največjih, kot so: Ljubevčnica, Skonca potok, Gačnik, Klemenka in Česnica. Ljubevčnica je okoli 3 km dolg potok, ki izvira izpod Lešetnic in se usmeri po tektonsko zasnovani smeri JV—SL vse do izliva v Idrijco. V spodnjem toku teče po razmeroma široki dolini in ima dokaj uravnan strmec. Poleg Nikove je edini večji potok na ozemlju mesta, ki tudi ob najhujši suši premore nekaj več vode. Ob deževju pa odvaža tudi preko 2.500 l vode na sekundo ter poplavlja manjšo ravnino pred izlivom v Idrijco. Voda Ljubevčnice se poleti precej segreje, tudi preko 20° C, medtem ko pozimi zamrzne in to precej na debelo, tako da led tukaj celo sekajo in spravljajo za poletje.

Skonca je manjši potok, dolg okoli 1,5 km, ki izvira na Stajah in teče v številnih brzicah skozi Zaspano grapo. Ima konstantno vodo tudi čez poletje, pretok pa se ceni od 10 l/sek pri nizkem, do 1.700 l/sek pri visokem vodostaju. Gačnik je okoli 2,5 km dolg potok, ki izvira pod Pšenkom, teče skozi Grapo in se izliva v Nikovo prav v osredju mesta. V svojem toku skozi Grapo tvori nekaj okljuk, ki so ponekod že dokaj globoko zajedene v skalnato podlogo. Sicer pa je tod struga Gačnika večinoma suha, ker voda že poprej izgine v propustnih apnenih tleh. Ponovni izvir Gačnika je nemara iskati v izvirku Tomnice in mogoče še v bližnjih izvirkih izpod Medvedičeve hiše. Tako je Gačnik podobno kot Nikova ponikalnica, ki ob nalivih v močnem deževju odvaja odvečno vodo po svoji nadzemski strugi. V takem primeru odvaja Gačnik tudi do 1.200 l vode na sekundo. Klemenka in Češnica sta manjša potoka, dolga približno po 1 km. Prvi izvira na Kobalovih planinah in se na Prejnuti izliva v Idrijco, drugi pa izvira izpod Češnjic in se pod Gradom izliva v Nikovo. Oba imata čez poletje zelo malo vode, ob deževju pa hitro narasteta. Tako se ceni, da znaša pretok na Klemenki od 1 l/sek pri nizkem do 1.300 l/sek pri visokem ter na Češnjici prav tako od 1 l/sek pri nizkem pa do 500 l/sek pri visokem vodostaju. Poleg naštetih potokov pa je še cela vrsta manjših potočkov in hudournikov, ki tečejo skozi mesto oziroma so ponekod kanalizirani in speljani pod tlakom. Vsi imajo velik strmec, bolj ali manj nestalno vodo ter narastejo šele ob nalivih, ko odnašajo obilico materiala, prsti in kamenja ter radi povzročajo škodo. Vode vseh manjših vodotokov so mrzle. Poleti se sicer voda v njih zaradi majhne količine nekoliko bolj segreje, pozimi pa tudi bolj ohladi ter ponekod ob bolj mirnem toku redno zamrzne.

Nadalje je v mestu samem, oziroma v njegovi neposredni okolici, veliko število izvirkov, ki pa so večinoma zajeti za oskrbo mesta s pitno vodo. V celoti je za vodovode, pri čemer je mišljen stari vodovodni sistem skupaj z manjšimi privatnimi vodovodi, zajetih 32 izvirkov in potočkov, ki dajejo od 422 do največ 3.510 l vode na minuto. Od teh so največjega pomena zajetja: Planinka s srednjo kapaciteto 150 l/min, Lačna voda (70 l/min), Grajska (70 l/min), Kasarna (120 l/min), Klemenka (60 l/min) ter Tomnica (200 l/min). Voda iz teh izvirkov je trda, njena trdota se giblje po nemški gradaciji med 8.9 in 14.3 stopinjami. Imenovana zajetja, z izjemo Tomnice, ki se je po zadnjih analizah pokazala kot bakteriološko neprimerna za pitje, bodo ravno tako, skupaj s še drugimi novimi zajetji, izkoristili za novi idrijski vodovod, ki je v

gradnji, oziroma je deloma že zgrajen. Od ostalih večjih izvirkov naj poleg že omenjenih pod Gradom in Medvedičovo hišo omenim še močan kraški izvir v Podroteji in Divje jezero. Divje jezero je prav tako le močan kraški izvir, iz katerega se normalno odteka v Idrijco kratek a močan vodotok. Toda ob izredno hudi suši teče med prodom voda iz Idrijce nazaj v jezero in tu ponikuje. Tako je Divje jezero v resnici nekak estavela in je zelo verjetno v zvezi s 500 m oddaljenimi kraškimi izvirkami pri Podroteji, kjer je tudi ob najhujši suši preobilica vode. Za oboje pa je nedavno barvanje dokazalo, da predstavljata odtok podzemskih voda Črnovrške in Zadloške planote.

O talni vodi v Idriji je težko govoriti zaradi specifične konfiguracije in geološke strukture terena. Omeniti pa je, da se talna voda vendarle javlja v spodnjih predelih mesta, predvsem v manjših aluvijalnih naplavinah ob Idrijci in se ravna po nivoju vode v njeni strugi.

Idrijca pa tudi druge manjše vode v mestu že dolgo predstavljajo vir energije za pogon številnih rudniških in drugih naprav. Na svoji poti skozi mesto Idrijca sicer nima velikega strmca, vendar je zaradi stalne in obilne vode vedno nudila dokaj pogonske sile za obratovanje nekaj večjih mlinov in žag ter raznih naprav pri rudniku in topilnici. Danes so seveda vse te naprave večinoma opuščene, pa tudi mlini in žage ne obratujejo več. Pač pa se danes koristi večji padeč Idrijce v smeri proti Sp. Idriji in sicer za pogon rudniške hidrocentrale na Marofu. Leta je trenutno, tako po instalirani moči 580 kVA kakor po letni proizvodnji blizu 1,900 tisoč kWh, največja hidrocentrala na Idrijci. Nasprotno od Idrijce pa je bila Nikova kljub večjemu strmcu manj prikladna za energetsko izrabo zaradi majhne in nestalne vodne množine. V prvotnih časih rudarjenja so sicer uporabljali tudi Nikovo za pogon črpalnih naprav za vodo, pozneje pa tudi za pogon raznih drugih naprav, predvsem manjših mlinov in žag, vendar o tem že dolga leta ni nobenega sledu. Podobno so za pogon rudniških naprav ter zlasti manjših mlinov koristili tudi vodo ostalih manjših vodotokov, kot na primer Ljubevčnico, potoka Skonca in Klemenke. Omeniti je tudi, da so celo kraške izvirke v Podroteji skozi dolga leta izkoristili za pogon raznih naprav, od prvotnega mlina in žage, nekdanje manjše tovarne cementa pa do velikega valjčnega mlina in žage, požgane med zadnjo vojno. Ker pa obe vodi, Idrijca in Nikova, v svojem toku skozi mesto nista nudili dovolj ugodnih pogojev za izrabo in pogon velikih črpalnih in dvigalnih naprav v rudniku, so menda že leta 1596 pri

Kobili zajezili Idrijco ter po 3,5 km dolgem kanalu, imenovanem Rake, speljali vodo vse do Idrije. S tem so dobili toliko vodne sile, da je le-ta lahko gonila velikansko vodno kolo, imenovano Kamšt (Wasserkunst), ki je vzdigovalo vodo iz jam. Pozneje so začeli uporabljati vodni pogon tudi za izvažanje rude in so tako pri vseh takratnih glavnih jaških uredili dvigalne in črpalne naprave na vodo, ki jo je dajala Idrijca. Poleg tega pa so obdobjno vodo iz Rak uporabljali tudi za pogon raznih drugih rudniških naprav, kot kovačije, brusilnice ter celo manjša mlina in žage. Od vseh teh različnih vodnih pogonov se je do danes ohranila le še slovita kamšt, velikansko vodno kolo na korce, s približno 14 m premera, s sesalno napravo, ki je obratovala vse do 1948. leta. Tega leta pa je velika povodenj odnesla jez pri Kobili ter ustavila dotok vode po Rakah in kamšt se je — obenem z modernizacijo rudnika — ustavila za vedno. Pri Kobili so sicer potem zgradili nov jez, tako da voda iz Idrije ponovno teče po Rakah, toda danes služi za pogon manjše rudniške hidrocentrale na Lenštat u z zmogljivostjo 125 KVA in letno proizvodnjo okoli 850.000 kWh električne energije.

Poleg energetske izrabe vode so Idrijco in še nekatere večje vodotoke skozi cela stoletja, vsaj okoli 375 let, izkoriščali tudi za plavljenje lesa, ki sta ga rabila rudnik in mesto. Zato so plavili samo do Idrije in so na Idrijci, tik pred tedanjim mestom, že leta 1551 postavili lesene grablje za zaustavljanje lesa. Ker pa Idrijca v svojem zgornjem toku, kakor tudi ostali vodotoki, nima stalno dovolj vode, so v teku let njih struge pregradili z velikimi jezovi, imenovanimi klavže, za katerimi se je akumulirala voda, potrebna za plavljenje. Tako so zgradili klavže na Idrijci in Zali, potem Belčine in Putrhove na Beli ter manjše pregrade v Logu na Idrijci, na potoku Šihtenpoh in Poševnik. Razen teh so postavili klavže na Ovčjaku, pritoku Kanomljice in na Trebuši, vendar od tod niso plavili v Idrijo, temveč v Sp. Idrijo oziroma Gorico. Količina lesa, ki so ga naenkrat plavili, je bila različna in je znašala od najmanj 1.720 m³ do največ 13.000 m³. Za predstavo naj omenim, da bi za prevoz 13.000 m³ lesa, ki ga je Idrijca naenkrat odplavila, potrebovali približno 520 10-tonskih železniških

vagonov ali 311 7-tonskih kamionov z 12-tonsko prikolico. Računa se, da je bilo v vsej dobi plavljenja vrženih v vodo blizu 4 milijomne prm. lesa, od tega preko 3.603.000 prm. drv in vsaj 300.000 prm. jamskega lesa in hlodov. Ves ta les se je ustavil na omenjenih grabljah v Idriji. Zadnje grablje, ki so 150 let stale neizpremenjene, so bile 413 m dolga lesena pregraja, ki je lahko naenkrat zadržala do 13.000 prm. drv ali jamskega lesa. Ker pa so že tako plavili le ob deževju in visoki vodi, je razumljivo, da je vsakokrat, ko je klavža prinesla les, zajela spodnji del mesta kratkotrajna poplava, ki je pri visoki vodi segla celo do sedanje pošte. Da pa voda ni vdiralala v veže, stanovanja in kleti, so imeli pri vsaki hiši za vežna vrata posebne v podboje vložljive deske. Kljub temu pa je vsakokratna poplava pretrgala v spodnjem delu mesta vse gospodarsko življenje. Ko je sčasoma Idrijca grablje močno zaprodila, so bile povodnji že ob vsakem količkaj večjem deževju. Tako so grablje, ki so ležale tako rekoč že sredi mesta, postale same po sebi, posebno pa zaradi rednih poplav, ki so jih povzročale, resna ovira za njegov nadaljnji gradbeni razvoj. Zaradi tega so pričeli že konec prejšnjega stoletja misliti na njihovo odstranitev ali premestitev. Toda šele v spremenjenih gospodarskih pogojih, ko je plavljenje lesa postalo nerentabilno, so leta 1926 prenehali plaviti na idrijskih vodah ter naslednje leto tudi podrli slovite grablje na Idrijci.

LITERATURA IN VIRI:

- S. Mazi: Klavže nad Idrijo. Vodniki tehniškega muzeja Slovenije VI. Ljubljana 1955.
- A. Struna: Idrijska »Kamšt«. Vodniki tehniškega muzeja Slovenije III. Ljubljana 1954.
- Habe-Hribar-Stepančič: Habeško brezno. Acta carseologica II. Ljubljana 1955.
- D. Udovič: Direktivna osnova za novo regulacijo mesta Idrija. Tipkani rokopis.
- Zavod za urbanizem in komunalno tehniko: Urbanistični plan Idrije. Tipkani rokopis.
- Zavod za urbanizem in komunalno tehniko: Arhiv Uprave hidrometeorološke službe LRS Ljubljana.
- Zavod za urbanizem in komunalno tehniko: Lastna merjenja, proizvodovanja in zapažanja.

GOZDARSKI ARHIV V IDRIJSKEM MESTNEM MUZEJU

Preden začnem naštevati gozdarske spise, ki jih hrani Mestni muzej v Idriji, naj zaradi lažjega umevanja na kratko ponovim nekaj zgodovinskih podatkov o rudniku živega srebra, o svoječasnih posestnih in upravnih razmerah rudniškega gospostva, o gozdih, rezerviranih za rudnik, ter o gozdnih upravnih razmerah, — čeprav so bili ti podatki v raznih publikacijah že opisani.

Rudnik

Živo srebro je v Idriji našel neki sodar leta 1493. Nato so prvotno živo srebro pridobivali domači delavci, pozneje (od leta 1504) pa razne, tudi tuje rudarske družbe.

Rudarske družbe so, boječ se turških napadov, med leti 1522—1533 zgradile v Idriji utrjen grad, imenovan Gewerkenegg. Včasih so v njem hranili živo srebro. Grad je bil pozneje sedež rudarskih upravnih uradov.

Leta 1578 je po triletnih pogajanjih kupil nadvojvoda Karl rudnik od rudarskih družb, ki so bile zašle v dolgove in težkoče. Rudarske družbe so torej poslovale kakih 85 do 87 let.

Do leta 1580 je sodno in upravno oblast nad Idrijo izvrševalo Tolminsko gospostvo, last Goriških grofov, s svojim rudarskim sodnikom. Po letu 1580 pa je bil na čelu rudniške uprave oskrbnik (Verweser). Rudniški urad (Bergamt) v Idriji je bil podrejen Višjemu rudarskemu uradu v Gornji Beli na Koroškem, od leta 1689 pa je bilo v Idriji samostojno Rudarsko ravnateljstvo, podrejeno neposredno Dvorni komori.

Leta 1607 je nadvojvoda Ferdinand izločil Idrijo iz Tolminske oblasti Goriških grofov. Idrija pa je postala sedež novega Idrijskega gospostva vendar je bil idrijski urbar sestavljen šele leta 1623. Na čelu idrijskega gospostva je bil potem gori omenjeni Rudarski oskrbnik (Verweser), ki je v imenu deželnega kneza upravljal poleg rudniških tudi vse druge posle Idrijskega gospostva. Te upravne razmere so trajale do tretje zasedbe Idrije po Francozih 1809, ko so upravo izpremenili in postavili 1812 Rudniškega oskrbnika za »mera« (župana) z dvema prisednikoma. Po odhodu Francozov (1814) pa je bil uveljavljen zopet stari red.

Od leta 1780 je posloval v Idriji Višji rudarski urad (Oberbergamt). Od leta 1824 se je imenoval zopet Rudarski urad (Bergamt), podrejen Višjemu rudarskemu uradu v Celovcu, od leta 1850 pa Rudarski in gozdarski

direkciji v Grazu. Od leta 1869 dalje je nosil ime Rudarsko ravnateljstvo (Bergdirektion) v Idriji, podrejeno Finančnemu ministrstvu, od leta 1872 pa Ministrstvu za zemljedelstvo na Dunaju.

Temeljne spremembe je prineslo leto 1848, ko so prenehala vsa gospostva in je bilo odpravljeno tlačanstvo.

Tega leta (1848) je prišla Bratovska skladišnica, ustanovljena leta 1696 in upravljana po idrijskih rudarskih oblastvih, v roke in v upravo rudarjev.

Dne 5. avgusta 1850 je Idrija izvolila svojega župana. Župani so poslovali do okupacije leta 1919, nato pa so jim sledili razni italijanski komisarji.

Gozdne in gozdarske razmere

Že gozdni red cesarja Maksimilijana iz leta 1517 je ustanovil deželnoknežje gozdne rezervate. Gozdovi so bili rezervirani za potrebe rudnikov.

Ferdinandov gozdni red z dne 1. maja 1553 je še bolj poudaril deželnoknežji regal s tem, da je predpisal, da so vsi gozdovi v okolju pol milje, pa tudi več, okoli rudnikov rezervirani za le-te. Podrejeni so jurisdikciji rudarskega sodnika.

Gozdni red z dne 23. februarja 1575, izdan v Grazu — Karolinški gozdni red — poudarja, da so vsi rudniki, najdišča rudnin, vodovja, gozdovi itd. na Kranjskem ter na Goriškem deželnoknežji. Z rezervatno pravico sicer ni prizadeta privatna lastnina gozdov. Morajo pa se zabraniti devastacije gozdov po gospostvih in podložnikih, da ostanejo ohranjeni za potrebe rudnikov; podrejeni so deželnoknežjemu višjemu rudarskemu sodniku. (Devastacije so bile: požigalstvo, naprava rovtov, paša koz).

Dne 6. aprila 1580 je nadvojvoda Karl izdal za Idrijo še poseben gozdni red.

Ko je leta 1607 postala Idrija samostojno gospostvo, so prišli Idrijski državni gozdovi pod njegov vpliv. Del teh gozdov je bil rezerviran za potrebe rudnika, rudarjev in rudniških nameščencev, drvarjev in podložnikov. Takrat so spadali zraven tudi za rudnik rezervirani gozdovi gospostva Sv. Križ in Vipavski rezervirani gozdovi.

Gozdni delavci in gozdni nameščenci so bili prvotno podrejeni rudniškemu vodstvu.

Leta 1607 in 1738 so popisali meje Idrijskih državnih gozdov, med letom 1759 in 1772 pa so postavili mejnike in so meje geodetsko

izmerili. Leta 1845 do 1847 so meje temeljito revidirali.

Leta 1724 so prvič dognali donos lesa. Zadevna dela so leta 1792 in 1832 ponovili.

Ureditev gozdnega obratovanja pa je šele v letih 1840 do 1847 izvedel nadgozdar Emanuel Bálásitz. Njegov operat se imenuje: »Hauptbericht über die Regulierung des Idrianer Waldwesens«. Obsega 1644 strani. Temu poročilu je pridejanih 8 zvezkov, katerih vsak obsega po več sto strani. Vsebujejo zakone, predpise, listine itd., posetne liste, kopije katastrskih kart in 4 gozdne karte, ki pa niso ohranjene. Pojasnjujejo zelo zapletene servitutne razmere v gozdih, odmerjenih za potrebe rudniškega obrata. Podložniki so imeli pravico do dobave gradbenega lesa in drv, do stelje, paše.

Bálásitz je izdelal mnogo predlogov za bodoče gospodarjenje z gozdovi, vendar njegovega operata — žal — niso dolgo vodili v evidenci, čeprav je predpisal tudi vodenje posebne gospodarske knjige.

V gori navedenih zvezkih so izkazane tudi številne pomanjkljivosti in zlorabe v gozdih ter predlogi, kako bi jih bilo treba odpraviti.

Po patentu z dne 5. julija 1853 so bile vse servitute v letih 1873—1879 odpravljene. Nekateri pa že poprej (1868—1872). Upravičenec je bilo treba odstopiti nekaj zemljišč in plačati 7124 gl. Idrijski gozdovi so tedaj neobremenjeni s servitutami.

Omeniti je še, da obsega Bálásitzev operat 23 poglavij, v katerih je opisano vse, kar je potrebno za sestavo gospodarskega načrta. Vsebinsko tu opuščam.

Nova izmeritev in nova ureditev za gozdnogospodarska okoliša Idrija I in Idrija II sta bili izvedeni leta 1879 oziroma 1880. Nato so bile vsako deseto leto revizije. Tretji revizijski operat je bil napravljen torej leta 1910. (Za poznejše revizijske operate bi bil moral poskrbeti okupator 1919—1943.)

Zaloga lesa leta 1846

(po Bálásitzu)	1,595.000 plm
leta 1879-80 (Gozd. dir. Gorica)	1,534,630 plm
leta 1910 (Gozd. dir. Gorica)	1,293.000 plm

Skupni povprečni prirastek

leta 1846 (po Bálásitzu)	18.123 plm
leta 1879-80 (Gozd. dir. Gorica)	18.900 plm
leta 1910 (Gozd. dir. Gorica)	18.063 plm

leta 1879-80, 18.900 plm in 2500 plm vmesnih užitkov.

leta 1900 24,330 plm in 2500 plm vmesnih užitkov,

leta 1906 celo 30,100 plm in 2500 plm vmesnih užitkov.

Povečava predvidenega poseka zato, da bi prej pospravili preseške starega drevja in

da bi spremenili čiste bukove sestoje v mešane, pretežno igličaste gozde.

Idrijski gozdovi so prešli leta 1873 v upravo C. kr. Direkcije državnih in verskozakladnih gozdov v Gorici. Leta 1899 so bili idrijski gozdovi razdeljeni na dva gozdnogospodarska okoliša, ki sta ju upravljali Gozdno oskrbnništvo (uprava) Idrija I in Idrija II. Od leta 1873 dalje je oddajala imenovana Direkcija rudniku in drugim interesentom potreben les proti plačilu.

Skoraj 376 let, in sicer od leta 1551, ko so v Idriji postavili »grablje«, do leta 1927, ko so bile pod okupatorjem te grablje opuščene, so skoraj ves les in drva splavili po Idrijci in njenih dotokih. Pozneje pa so spravljali les in drva iz gozdov po novozgrajenih gozdnih cestah.

V Idriji so delovali na vodilnih mestih naslednji vidnejši gozdarski strokovnjaki:

Emanuel Bálásitz	okoli l. 1839—1847
Jožef Wessely	1846—1849
Franc Miklitz	1873—1876
Mihael Burbel	1881
Moric Seitner	1897—1903
Ernest Friedrich	1904—1918 Idr. I
Josip Laus	1904—1920 Idr. II

Popis gozdarskega arhiva

Ta arhiv je bil — poleg rudarskega arhiva — dolga leta shranjen v idrijskem gradu. Po osvoboditvi Idrije (1943) je bil del gozdarskega arhiva prenesen v mestno hišo, v kateri je bil leta 1951 ustanovljen Idrijski mestni muzej.

Poleg tega arhiva je v Idriji pri Gozdni upravi Idrija I še gozdarski arhiv izza dobe od leta 1873, ko se je bilo gozdarstvo odcepilo od rudniške uprave, tja do leta 1919.

Leta 1954 sem imel v spremstvu ing. C. B. priliko, pogledati v gozdarske arhivske spise v mestni hiši. Z ing. C. B. sva takrat napravila nekaj zabeležb. Po najinem odhodu pa je bilo iz Idrijskega gradu še nekaj gozdarskih spisov prenesenih v Mestni muzej.

Izmed spisov, ki sva jih našla v Muzeju, navajam naslednje:

Exhibitenprotokoll des k. k. Waldamtes Idria (Vložni zapisnik Gozdnega urada Idrija) za leta 1856, 1857, 1861; des k. k. Forstamtes Idria (Gozdarskega urada Idrija) za leta 1866, 1870 do 1878, — der k. k. Forstverwaltung Idria I (Gozdnega oskrbnništva Idrija I) za leta 1875, 1882, 1885, 1888, 1889, 1896, 1897, 1901, 1915 der k. k. Forstverwaltung Idria II (Gozdnega oskrbnništva Idrija II) za leta 1872, 1875, 1878, 1880—1882, 1887 — der Lendverwaltung (Uprave naplavljenega lesa) za leto 1873.

Index der k. k. Forstverwaltung Idria I (Kazalo spisov Gozdnega oskrbnništva Idrija I) za leta 1907, Idrija II za leto 1875.

Forstordnung für das Idrianer Waldamt für die Unterthanen der Montanherrschaft (brez letnice) (Gozdni red za Idrijski gozdni urad za podložnike rudniške gosposčine). — Na ta gozdni red se nanaša arhivska listina z dne 23. septembra 1762, ki daje navodila za izkoriščanje rudniških gozdov.

V arhivu je vezana knjiga z naslovom: Archiv der im Gegenstande der Regulierung des Idrianer Waldwesens seit dem Jahre 1840 erflossenen Berichte und sonstigen Amtshandlungen (Zbirka poročil in uradnih odredb, ki so izšle od leta 1840 glede ureditve idrijskega gozdarstva). V tej knjigi je vpisano tudi naslednje:

Dienstinstruktion für das k. k. Waldamt Idria im Allgemeinen und Besonderen für den k. k. provisorischen Forstkommissär Emanuel Bálásitz. (Službeno navodilo za c. kr. Gozdni urad v Idriji v splošnem in podrobnem za c. kr. začasnega gozdarskega komisarja Emanuela Bálásitza).

Instruktion für den zeitlichen Waldförster in Idria (Instrukcija za občasnega gozdarja v Idriji) z dne 1. avgusta 1847.

Dalje so v knjigi vpisane razne prošnje in pritožbe zemljiških posestnikov in razne tekoče gozdarske zadeve in še

statistični pregled monarhije in raznih naprav,

celoten prepis Začasnega gozdnega reda za Tirolsko in Vorarlberško — 68 paragrafov z napisom: Provisorische Waldordnung für Tirol und Vorarlberg,

Die Forstorganisierung (Organizacija gozdarstva) kot predlog,

razna službena poročila nadrejenemu rudarskemu oblastvu v Celovcu,

Einteilung der Forste bei dem k. k. Waldamte in Idria im Jahre 1846 (razporeditev gozdnih predelov c. kr. Gozdnega urada v Idriji).

Odredba cesarja Leopolda z dne 10. aprila 1860 z naslovom: Veränderung der Wälder, Schwendung. (Sprememba gozdov, požiganje.)

Glede gospodarstva v nekaterih gozdih idrijskega rudnika je izdal cesar Leopold posebno odredbo z dne 15. aprila 1860.

Listina z dne 8. februarja 1754 in z dne 2. marca 1754 o upravljanju gozdov, dalje z dne 26. oktobra 1762 (slabo ohranjena) ter z dne 22. januarja 1763, ki se nanaša na prepoved požiganja gozdov (Waldschwendung).

Protokoll, betreffend Waldnutzungen der Gemeinden Dol und Melca, abgefasst in Haidenschaft am 13. April 1848. (Zapisnik, ki urejuje izkoriščanje gozdov po posestnikih iz občini Dol in Melca, sestavljen v Ajdovščini dne 13. aprila 1848).

K. k. Berg- und Forstdirektion Graz vom 20. Jänner 1852, betreffend die Beschwerde der Grundbesitzer von Zadlog und Idrijski log wegen Schmälerung der Servituttsrechte (C. kr. Rudarska in gozdna direkcija v Grazu z dne 20. januarja 1852 — razsodba o pritožbi posestnikov iz Zadloga in Idrijskega loga zaradi omejevanja njihovih služnostnih pravic.)

Protokoll wegen Ablösung der Holzungsrechte in der Gemeinde Vojsko vom 20. September 1867 und Ablösungserkenntnis der k. k. Grundlasten Ablösungs und Regulierungs-Landeskommission vom 25. September 1868. (Zapisnik glede odveze pravic do drvarjenja v občini Vojsko z dne 20. septembra 1867. Odlok o odvezi, izdan po c. kr. Deželni komisiji za odvezo in ureditev zemljiških bremen leta 1868.)

Podobnih listin, veljavnih za posestnike v drugih občinah Idrijskega okolja, je v Mestnem

arhivu večje število, in sicer iz leta 1862, 1868, 1869, 1870, 1871, 1872, 1873, 1875, 1876, 1877, 1878, 1879.

Odlok cesarice Marije Terezije iz leta 1757 v zadevi prepira med Idrijskim rudniškim uradom in Goriškim gozdnim uradom.

Obravnavanje zadev, ki se tičejo gozda Tribuša, iz leta 1661 in 1759, 1761, 1762.

Spis z dne 23. julija 1770 obravnava razne razmejitvene zadeve.

Confinierungsprotokoll zwischen der Herrschaft Wippach und dem Idrianer Bergamt vom 17. August 1771 (Zapisnik o razmejitvi med Vipavsko graščino in Rudarskim uradom v Idriji.)

Vertrag zwischen dem Idrianer Bergamt und der fürstl. Freising'schen Herrschaft Lack vom 12. September 1773 in Abgrenzungsangelegenheiten. (Pogodba med Idrijskim rudarskim uradom in knez. frižinskim gospostvom v Škofji Loki z dne 12. septembra 1773. S to pogodbo so uredili mejne zadeve.)

Spis z dne 18. januarja 1786 vsebuje navodila o izkoriščanju gozdov.

Spis z dne 29. avgusta 1792 odreja, da se rudniški gozdni uradi zopet vzpostavijo.

Circular der k. k. Landesstelle Krain vom 14. März 1804, betreffend die genaueste Handhabung des allerhöchsten Waldreservates (Deželna vlada za Kranjsko opozarja z okrožnico z dne 14. marca 1804, da se morajo predpisi o gozdnem rezervatu najstrože upoštevati.)

Vorschriften vom 16. März und 13. Juli 1815 über Holzanweisung für Unterthanen und Werksgenossen. (Predpisi z dne 16. marca in 13. julija 1815 o odkazilu lesa podložnikom in pripadnikom rudnika.)

Waldkonfinsprotokoll zwischen dem Waldamte in Görz und dem Oberbergamte Idria vom 20. Oktober 1819. Nachtrag vom Jahre 1823. (Zapisnik glede gozdnih meja med Gozdnim uradom v Gorici in Višjim rudarskim uradom v Idriji z dne 20. oktobra 1819. Dodatni zapisnik iz leta 1823.)

Protokoll vom 19. August 1845, betreffend Besitzstands-Informationen. (Zapisnik z dne 19. avgusta 1845, ki vsebuje pojasnila o posestnem stanju.)

Richtigstellung der Grenzen der, dem Idrianer Bergwerke gewidmeten Reservatwaldungen gegenüber der gräflich Lanthierischen Herrschaft Wippach in ihren, in diesen Waldungen enklavierten und eingeforsteten Unterthanen. Begonnen zu Idria am 2. August 1846. (Popravki meja v rezervatnih gozdovih, ki so bili dodeljeni Idrijskemu rudniku proti graščini grofa Lanthierija v Vipavi, ki ima v svojih gozdih eklavirane in do služnosti upravičene podložnike.)

Podobnih spisov o popravah meja z navedbo podrobnih podatkov je v Mestnem muzeju še veliko.

Poseben vezan fascikelj z označbo: »Nr 5« vsebuje manjše spremembe gozdne posesti Idrijskega rudnika od leta 1847 do 1859 na podlagi pogodb, reverzov itd.

Spisi z dne 5. aprila 1851 in 10. januarja 1852 o gozdovih Vipavske graščine.

Zapisnik o mejnikih, postavljenih po rudniških gozdovih z dne 5. avgusta 1853.

Vergleichsurkunde vom 16. September 1862, betreffend Wippacher Herrschaftswaldungen. (Listina o sporazumu glede Vipavskih graščinskih gozdov z dne 16. septembra 1862.)

Zapisnik z dne 8. do 10. julija 1862 o ureditvi meja (Grenzregulierung) med občino Vojsko na Kranjskem in Gornjo Tribušo v Primorju.

Spisi iz leta 1870 vsebujejo razne zadeve, obravnavane z Vipavsko graščino.

Gozd Tribuša se leta 1870 intabulira v korist rudnika v Idriji.

Več spisov obravnava zadeve med grofom Attemsom Svetokriškim in Gozdnim uradom v Gorici.

Razne pogodbe in reverzi ter poravnave, sklenjene z različnimi strankami v različnih zadevah, predvsem glede odpovedi do dobave lesa in drv iz državnih gozdov.

Begrenzungstabelle für den Idrianer Staatsforst, nach dem Stande mit Schluss des Jahres 1886. (Tabela o mejah Idrijskega državnega gozda po stanju ob koncu leta 1886.)

Revisionsoperat für den Wirtschaftsbezirk Idria II, 1889—1898, 1910—1919. (Za desetletje 1899—1910 revizijskega operata ni v arhivu.)

Plan der Haubarkeits- und Zwischennutzung 1890—1899. (Načrt za izkoriščanje glavnih in vmesnih užitkov za desetletje 1890—1899.)

Predpisi in tiskovine za revizijo gospodarskih gozdnih načrtov (napisano v nemščini).

Besitzstand (posestno stanje). Razporedba po katastrskih občinah za gozdnogospodarski okoliš Idrija I. (Katastralne občine: Zgornja in Spodnja Idrija, Jelični vrh, Idrijski log, Črni vrh, Vojsko, Zgornja, Spodnja in Srednja Kanomlja, Krnice, Cekovnik, Godovič). — Sumarij za leta 1902, 1905, 1910.

Veränderungsausweis (izkaz o spremembah). Sestavljen leta 1909, 1911—1915.

Besitzstandsakten (spisi o posestnem stanju).

Wirtschaftsbuch (gospodarska knjiga) Idrija II. Odd. I. 1879—1888 (Izvršeni poseki, navedeni površinsko in količinsko za različne sorte).

Odd. II. Iste vsebine. Sestava po obratovalnih razredih.

Odd. III. Isto po oddelkih 1—64. Material, mezde, prevoz.

Odd. IV. Obnova gozdov.

Wirtschaftsbuch (gospodarska knjiga) Idrija II.

1889—1910 (po obratovalnih razredih A, B in po oddelkih 1—65).

1900—1910 (I. del, II. del)

1910—1919 (I. del, II. del)

1920—1929 (I. del, II. del)

Waldfrevelliste (izkaz gozdnih prestopkov) z dne 4. februarja 1854.

Monatsliste Dezember 1860, über Uebertretungen gegen die Sicherheit des Waldeigentums. (Mesečni izkaz o prestopkih proti svojini gozda za december 1860.)

Gedenkbuch (Spominska knjiga).

k. k. Wirtschaftsbezirk Idria II.) Gozdnogospodarski okoliš Idrija II.

Sestava za leta 1879 do 1890 in 1900 do 1914.

Vsebuje naslednja poglavja:

Veränderungen in der räumlichen Einteilung (Spremembe v površinski razdelbi).

Holzschläge. (Sečnje, količina, mezde.)

Köhlereibetrieb. (Oglarjenje.)

Bringungsanstalten. (Spravilne naprave.)

Kulturen. (Pogozdovanja.)

Verwertung der Forstprodukte und Nebenutzungen (Jagd, Fischerei). (Vnovčenje gozdnih pridelkov in postranskih užitkov — lova, ribarstva.)

Forstfrevel. (Gozdni prestopki.)

Stabiles Arbeiterpersonal. (Stalno delavstvo.)

Begrenzungsarbeiten. (Dela omejitvenja.)

Personalveränderungen. (Spremembe oseb-

Erbauung einer Waldbahn und Brennholznahme von der Suha grapa über Mrzla rupa, Korrenina, Log (Zgradnja gozdne železnice in lesene riže od Suhe grape čez Mrzlo rupo, Korrenino, Log.)

Ombrometerstation Krekovše. (Ombrometerska postaja Krekovše.)

Elementarereignisse und Triftwasser-Gedenkbücher. (Elementarne prigode in spominske knjige o plavni vodi.)

Inventar, premični.

Popis po Italijanih iz leta 1932: spisek vseh knjig, ki jih je takrat imela Gozdna uprava Idrija I. Pogl. I—XVI, vsega 309 knjig.

Pogodba iz leta 1847 z nekim akordantom za izdelavo lesa.

Pogodba z dne 10. marca 1879, sklenjena med c. kr. Gozdnim in domenskim ravnateljstvom v Gorici in Leopoldom Bolko, lesnim trgovcem iz Krnice, o prodaji lesa.

Denarna podpora 4000 gl za katastrofo, ki so jo Idrijčani utrpeli po ujmi dne 26. avgusta 1782. Rešenje izdano 27. januarja 1783 v Grazu.

Revers des Georg Kogovšek, dass er keinen Schadenanspruch erheben wird — für Schaden beim Holzschwemmen. Idria 8. März 1835. (Reverz Jurija Kogovška, da ne bo zahteval odškodnine za škodo, povzročeno s plavljenjem lesa.)

Takih in podobnih reverzov je v Muzeju še več.

Razsodba Okrajnega glavarstva v Logatcu z dne 27. februarja 1877 na pritožbo J. Murovca, ki je utrpel škodo zaradi 9. oktobra 1870 pretrganih »grabelj«.

V Mestnem arhivu je še več drugih spisov o poravnava glede škode po poplavih v zvezi s pravilom lesa.

K. k. Bezirkshauptmannschaft Loitsch in commissione in Idria 11. November 1884: Triftkommissionsergebnis. (Okrajno glavarstvo v Logatcu na komisiji v Idriji: Izvid plavne komisije.)

Okrajno glavarstvo v Logatcu je izdalo 25. februarja 1854 dvojezični Opomin zaradi posprave lesa z naplavišča v Idriji (Erinnerung der Abräumung von Holz von der Legstätte.)

Spis iz leta 1858 obravnava škodo, povzročeno po plavljenju lesa (Holztrifschäden). Nadaljnji spis o plavljenju lesa je z dne 10. januarja 1860. Spis z dne 19. septembra 1863 o soplavbi in o zavarovanju bregov.

O plavni zakovnici (Triftklause) govori ta spisa z dne 8. januarja in 14. januarja 1854.

Spis z dne 6. avgusta 1854 se tiče spravila lesa čez tuje zemljišče.

Kreisamt Adelsberg vom 16. Juni 1834: Holzreisen für den Verkehr gefährlich. (Okrožni urad v Postojni opozarja, da je proženje lesa po rižah na prometnih krajih nevarno.)

Arhivski spis iz leta 1851 o sporu, nastalem zaradi zaplembe pašne živine.

Spis iz leta 1811 obravnava oddajo raznega materiala (lesa, sadik in dr.) rudarjem in drugim.

Disciplinare für jene, welche in den höchstgelegenen k. k. Idrianer Montanforsten Säuberungen und Puritationshiebe, d. i. die Ausbeutung und Verkohlung der daselbst vorhandenen Lagerhölzer, Dürrlinge und Durchforstungsstangen, übernehmen wolle. Izdano leta ??? (Pravila za one, ki hočejo prevzeti v najvišje ležečih c. kr. Idrijskih rudniških gozdnih trebljenja in čiščenja, t. j. izrabo in poogljenje tam ležečega podrtega drevja, sušic in z redčenjem pridobljenih drog.)

Gegenschein über 20 Fl um 120 Stück Schafe in den aufgezählten... Gegenden weiden zu dürfen. Gültig für 1 Jahr. (Potrdilo o plačanih 20 gl za dovoljeno pašo 120 ovac v naštetih... krajih. Velja eno leto.)

V arhivu je večje število takšnih potrdil o plačilih za dovoljene raznotere užitke (košnja, paša v gozdu itd.)

Mezdni statut (Lohnstatut) za stalne delavce v Idrijskih državnih gozdovih izza leta 1891.

Statut obsega:

Stari kategorije stalnih gozdnih delavcev (tudi število delavcev v vsaki kategoriji, delovni čas in mezde v krajcarjih).

Izvršitev dela, v glavnem v akordu. Ob težkem delu doplačilo 10 kr na mezdo.

Preskrba delavcev z žitom in z drvni po znižanih cenah (po količinah). Istotako za družinske člane po 8 službenih letih delavca.

Postopek ob boleznih in nezgodah. Za delavce in njih družinske člane brezplačna zdravniška pomoč in zdravila.

Podpore družinam (vdovi, otrokom) v odstotkih temeljne mezde ali pa v ustreznih količinah provianta po znižani ceni.

Stalni gozdarski provizionisti. Letne proviz. izmere: a) za gozdne delavce, b) za vdove gozdnih delavcev in sirote brez staršev, c) za sirote gozdnih delavcev brez očeta. Začasni predpis za provizije iz leta 1891.

Gozdna uprava Idrija II:

Izkazi provizionistov od leta 1891 dalje: a) stalni gozdni provizionisti, b) začasni gozdni delavci brez limitirane preskrbe, c) vdove začasnih gozdnih delavcev z milostno provizijo.

Zneski za vzgojo po gornjih seznamih a, b in c za osebe, ki so upravičene do zdravljenja in do zdravil.

Seznam izplačil provizij za l. 1919 ter za januar in februar 1920.

Mannschaftsbuch (Knjige moštva) za gozdarska okoliša Idrija I in II.

1. za stalne delavce, 2. začasne delavce, 3. za delavce pri c. kr. skladiščni upravi (Legstattverwaltung).

Spis c. k. Gozdne in domenske direkcije v Gorici z dne 14. junija 1895 o odpustitvi delavcev, kaznovanih zaradi dobičkaželjnosti.

Personalstatus der Görzer k. k. Forst- und Domänindirektion nach dem Stande vom 31. Dezember 1887. (Izkaz osebja goriške Gozdne in domenske direkcije po stanju dne 31. decembra 1887.)

Diensteseinführung des Försters Urban vom 31. Juli 1854. (Uvedba gozdarja Urbana v službo.)

Cesarjevo potrdilo z dne 16. februarja 1855, da se nastavi delavec lesnega mojstra (Holzmeisterknecht) Matija Medved.

Bevilligung von Eheschlüssen für Angestellte (Holzknechte, Forstwärte etc.) Eheschließung erlaubt, doch hat die Witwe keinen Anspruch auf eine Pension, wenn der Ehemann nicht 8 Jahre gedient hat. — Dekret vom 21. März 1857. (Dovoljenje, da se nameščenci oženijo — lesni delavci, gozdni pazniki itd. Ako je bila ženitev dovoljena, vdova nima pravice do pokojnine, ako mož ni odslužil 8 let.)

Razne zakupne pogodbe, ki se tičejo lova, in razne druge pogodbe.

Pogodba, sklenjena z B. Dollscheinom dne 24. septembra 1886 glede kamnoloma.

Pogodba med Rudarskim ravnateljstvom in Gozdno upravo zaradi prevzema stavbe za ribogojnico. Datum?

Pregledna karta lovskih rezervatov iz leta 1907. (Rezervati nastali ob odvezi gozdnih služnosti).

Zakupodaja lovske pravice občine Vojsko. (Okrajno glavarstvo v Planini z dne 15. novembra 1867), dalje občine Crni vrh (28. avgusta 1867), podzakup (12. avgusta 1867). V Muzeju so še razne druge lovsko-zakupne pogodbe.

Spis z dne 29. januarja 1854 o ribolovni pravi na Idriji.

K. k. Försterschule, prvotno Forstwartschule in Idria (C. kr. šola za gozdarje, prvotno za gozdne nadglednike.) Šola otvorena 1. oktobra 1892. Enajstmesečni tečaj pod vodstvom c. kr. gozdarskega oskrbnika (upravitelja) okoliša Idrija I. Pri pouku je sodeloval c. kr. gozd. elev. Šola je imela internat, ki je bil pod nadzorom c. kr. gozdarja. Šola je bila opuščena jeseni 1909.

Gedenkbuch der k. k. Försterschule in Idria 1892-93 do 1907-08. (Spominska knjiga c. kr. šole za gozdarje v Idriji.)

Vormerkbuch für das k. k. Waldamt Idria (vezana Zabeležna knjiga). Vsebina: Uvod — Prepis Ferdinandovega ces. patenta z dne 7. oktobra 1848 — Prepisi raznih odredb za upravo rudnika v Idriji iz leta 1848, 1849 (tudi v slovenščini). — Razglas c. kr. Ilirskega poglavarstva o varovanju gozdnih pravic (varstvo gozdov!) — Prisega za gojzdnike in služabnike, katerim je varstvo gozdov izročeno — Prepisi raznih cirkularnih razglasov in dopisov — Lovski zakon z dne 7. marca 1849. — Razne odredbe glede izkoriščanja gozdov. — Pogoji glede voznikov, tarifa za posamezna področja (5. januarja 1851). — Okrožnice. — Navodila za kaznovanje gozdnih prestopkov z dne 6. septembra 1851. — Prijava o potrebi gozdnih pridelkov. — Proračun za pogodovanje. — Prodaja posestev (realitet). — Provizija delavstvu (10. marca 1870). — Mestni statut za nižje služabnike pri c. kr. Rudarskem uradu v Idriji. — Vzdrževanje gradbenih objektov. — Postranski dohodki, nakazilo, ustavitve. — Predpisi o inventarizaciji. — Določila o gozdnih prestopkih.

Zur Verteidigung der Gebirgspässe bei Pontafel und gegen Kärnten sind eine entsprechende Anzahl von Schützen aus dem Bergwerksgebiet beizustellen. Wien am 17. September 1796. (Dunajska odredba z dne 17. septembra 1796: Za obrambo gorskih prehodov pri Pontablju in proti Koroški je treba preskrbeti ustrezno število strelcev iz rudniškega okolja.)

Regelung der Grundsteuer. Reklamationsverfahren bei den, bei der Regelung der Grundsteuer geltenden Terminen. Spis iz leta 1881. (Ureditev zemljiškega davka, Reklamacijski postopek ob upoštevanju obstoječih rokov.)

Provinz Illyrien, Kreis Adelberg, Steuerbezirk Idria. Datum? Auszug aus dem Vermerkungs- und Schätzungsansätze für den allgemeinen Kataster. (Izvlček iz postavk o pripombah in cenitvah za splošni kataster.)

Beschluss über die Einförmigkeit der Rechnungenführungen — 11. Februar 1813. (Sklep o poenostavljenju računovodstva.)

Odredba z dne 2. junija 1782 z navodili, kako je treba adjustirati prošnje na urade.

Interimsinstruktion vom 10. September 1740 (nečitljivo, spis pokvarjen).

Urkundenbuch (Knjiga listin — vezana) — obsega razne zapisnike v različnih gospodarskih zadevah, pogodbe med rudarskim uradom in strankami (posestniki), uživanje vrtov, travnikov in dr.

Normalienindex (Indeks normalij — vezana knjiga). Vodili so indeks od leta 1873 do 1914.

Getreidebücher. (Knjiga o nabavi in oddaji žita.)

Montanbuchhaltungsschriften. 31. Oktober 1817. (Spisi o rudniškem knjigovodstvu.)

Karolingische Bergordnung für das Bergwerk Idria de anno 1580, von den Wäldern und Gehölz. (Karloški rudarski red za Idrijo iz leta 1580 o gozdih in lesovju.)

Pismo Marije Terezije z dne 7. aprila 1789 — vsebuje raznovrstne stvari.

Razni spisi Marije Terezije (so nečitljivi, pokvarjeni od vlage).

Widmungsurkunde, betreffend Abhaltung einer gesungenen Messe am 20. September — Eustachiustag. 10. August 1865. Widmer. (Posvetilna listina glede ustanovitve pete maše na dan 20. septembra. — Evstahijev dan. 10. avg. 1865. Widmer škof — Ljubljana.)

Razne listine o pravicah posameznih vaščanov.

Prepis listine cesarja Ferdinanda z dne 26. septembra 1626 o izročitvi posestev grofu Lantieriju v Vipavi (podaritev).

Pismo Marije Terezije z dne 20. januarja 1759, naslovljeno na rudarskega svetnika Sartorija — o krivičnih obdolitvah neimenovanega pritožnika proti V. Sartoriju in rudarskemu uradu vobče.

Patent cesarja Jožefa z dne 1. februarja 1781 o preprih med podložniki in graščinami (Grundherrschaften).

Zapisnik o ureditvi pravnih razmer v rudarstvu z dne 6. januarja 1847.

Indeks listin c. kr. Gozdarskega urada v Idriji iz leta 1870.

Seznam listin, I. II. III.

Bratovska skladnica — Bruderlade

Tabelarni sezname zneskov za prejem invalidne rente:

1. Tabela za rudniške delavce;
2. Tabela za tovarniške in gozdne delavce;
3. Tabela zneskov za provizije za vdove in sirote.

Sledijo spisi o spremembah ozir. dopolnitvah statutov Bratovske skladnice za leta 1906, 1907, 1908, 1910—1913.

Dodatek II k statutom Bratovske skladnice:

k § 1: Določila statutov zadevajo tudi vse aktivne in njih bližnje člane, ki so vstopili v službo pred 9. julijem 1898 pri Gozdni upravi Idrija I in II.

k § 76/3: Za gozdne člane Bratovske skladnice se odmerjajo provizije slično kakor rudniškim delavcem, to pa v izmeri po zadevni tabeli.

Službeni predpis za bolniškega strežaja v bolnišnici Bratovske skladnice v Idriji. Odobri- lo c. kr. Ministrstvo za zemljedelstvo na Dunaju dne 22. malega srpana 1903.

Statut für die Bezirkskrankenkassa in Loitsch für den Sprengel der Bezirksgerichte Idria, Laas und Loitsch. K. k. Bezirkshauptmannschaft Loitsch vom 5. Jänner 1889. (Statut za Okrajno bolniško blagajno v Logatcu za sodne okraje Idrija, Lož in Logatec.)

Razne pogodbe med Rudarskim ravnateljstvom in rudarskimi zdravniki.

Zapisniki z dne 11. avg. 1847 s podanikom A. Majnikom, — z raznimi drugimi posestniki, z dne 10. avg. 1847, 3. jul. 1847, 2. avg. 1847, 28. sept. 1847, 29. sept. 1847, 6. okt. 1847, 10. okt. 1847, — z vsemi glede meja.

Vergleich zwischen dem Inhaber der Herrschaft Reifnitz und der Herrschaft Cabar (zastop. grof Kobenzl in baron von Wiesenhütten) geschlossen am 28. August 1784. (Poravnava med lastnikom gosposčine Ribnica in gosposčine Cabar.) Op. Ta zadeva se Idrije ne tiče!

Razne zakupne pogodbe med posestniki in med Goriškim gozdnim ravnateljstvom — 24. marca 1879.

Oddaja javne lekarne s pogodbo Josipu War- tozu, 11. aprila 1874.

Kupna pogodba z dne 21. januarja 1861 med c. kr. Rudarskim erarjem in Matijo Mrakom za zemljišče 3 oralov 1063 kvadr. sežnjev.

Več menjalnih pogodb in kupnih pogodb med Rudarskim uradom in privatniki od leta 1860 dalje.

Fascikel »1661« vsebuje razne kupne po- godbe.

Darstellung einer zweckentsprechenden Art der Bachuferbefestigungen. 2. März 1834. (Prikaz smotrnega zavarovanja bregov ob potokih.)

Regulierung fließender Gewässer, von Gu- genberg, k. u. k. Hauptmann, Graz 1842. (Ureja- nje tekočih voda, napisal Gugenberg.)

C. kr. Gozdnogospodarski okoliš Idrija II.

Gradbeni inventar 1911—1917/18.

Gradbeni načrt za delavsko bajto, 1914.

Načrt Putrichove zapornice 1891 (Putrich- klause).

Načrt »grabelj« na Idrijci 1890.

Zapisnik v zadevi vzdrževanja nekaterih cest, 1852.

Ureditev spornih zadev glede vzdrževanja gradbenih objektov med mestom Idrijo in Ru- darskim uradom, 19. marca 1852.

Projekt za gradnjo ceste: Hochwald—Smre- kova draga iz leta 1913.

Poprava občinske ceste Col. Načrt 1911.

Rudarsko in gozdno ravnateljstvo v Grazu z dne 30. junija 1857 opozarja na nameravano izgradnjo ceste v Logatec do železnice.

Pripomba pisca: Prav bi bilo, da bi kdo konsigniral še tiste gozdarske spise, ki so bili proti koncu leta 1954 in pozneje prineseni iz Idrijskega gradu v Mestni muzej.

Popisati bi bilo treba tudi stare arhivske spise, shranjene pri Gozdni upravi Idrija I.

Anton Vončina - Bobi

NAPAD V GAČNIKU

V partizane sem odšel s skupino sedmih mladincev leta 1943, ko mi je bilo komaj 18 let. Naš odhod so uredili terenci, iskat pa nas je prišla patrolja iz Vojkove čete, ki jo je vodil starejši partizan Stric. Na Brinovem griču nas je Stric najavil komandirju Vojku, ki je kmalu nato stopil iz barake, kar smo mi željno pričakovali, ker smo o njem že mnogo slišali. Peljal nas je posebej na neko trato in nas nekoliko skeptično ogledoval, ker smo se mu zdeli nekam premladi. Povedali pa smo mu prav po otročje, da se ne bomo nič bali. Na to naše zatrdilo se je Vojko od srca nasmejal in nam je rekel, da bomo že videli, kakšni vojaki bomo in da, če se res nič ne bojimo, nas bo kar obdržal. Čeprav so nas bili z osnovami partizanstva seznanili že terenci, nam je Vojko obrazložil taktiko in težave gibanja. Oddati smo mu morali tudi vse dokumente in denar, da bi nas sovražnik ne spoznal, če bi se komu kaj pripetilo. Takoj smo si morali izbrati partizanska imena, da bi nas niti v četi ne poznali pod pravim imenom. Vsi so že imeli razna živalska imena, le pasjega ni bilo med njimi. Meni je šinil v glavo Bobi in pod tem imenom me še danes pozna večina Idriččanov.

Seveda smo takoj vprašali po puškah, ker so nas te najbolj mikale. Vojko nam je pojasnil, da so z orožjem težkoče. Rekel nam je, da bomo dobili samo ročne granate, ki nam bodo služile v borbi, da si bomo z njimi lahko sami priborili puške.

V Vojkovi četi sem ostal samo kakih 14 dni, ker je bil dotok novih borcev prav takrat zelo velik in Vojko je pooblastil Črta, doma iz Vipavske doline, da formira novo četo, za katero so izbrali področje Čekovnika. V to četo sem prišel tudi jaz z bombaškim vodom, kjer sem se kar dobro obnesel in sem bil kmalu nato imenovan za vodnika tega voda, ki je štel — reci in piši — štiri ljudi z menoj vred. Izvedli smo razne akcije na področju Čekovnika in Vojskega. Najpomembnejša pa je bila v februarju 1943, ko nas je Olga Čibejeva obvestila, da bodo Italijani peljali na mulo njenega brata Cirila, ki so ga bili ujeli kot terenca. Peljali naj bi ga iz vojašnice v Dol. Tribuši preko Vojskega v Idrijo. Črt je prišel takoj v četo in zahteval nekaj prostovoljcev, ki naj bi šli po drva. Jaz sem takoj zaslutil, da bo po sredi nekaj drugega in sem se javil, ker še vedno

nisem imel svoje puške. Puško sem si zopet izposodil pri nekem prijatelju in, ko smo bili na samem, nam je Črt povedal, da gremo v napad na italijansko kolono. Precej časa je trajalo, da smo ugotovili pravo smer, v katero bodo krenili Italijani. Na položaje v Gačniku smo pritekli prav zadnji trenutek in postavili zasedo. Pridružili so se nam tudi prostovoljci iz dveh drugih čet, tako da se nas je nabralo 14 borcev. Tudi Olga, ki jo je skrbelo usoda njenega brata, je šla z nami, čeprav ni imela puške, dali smo ji prazno pištolo, ker zanjo nismo imeli municije. Ko so prišli Italijani v dolino, jih je komandir druge čete Ludvik Kumšetov pozval, naj se predajo, vendar je njihov poveljnik zaklical, naj se poskrijejo. Črt je poveljeval »ogenj« in prvi ustrelil oficirja, ki je bil težko ranjen in je pozneje med prevozom umrl. Takoj nato je isti oficir ukazal Italijanom, naj se predajo. Borba se je naglo končala z dvema ali tremi mrtvimi sovražniki. Vsi ostali so se predali in se kar sami slačili in oddajali vse, kar so imeli pri sebi. Mi smo jim takoj ukazali, da morajo oblačila obdržati, ker jih imamo sami dovolj. To smo napravili bolj iz propagandnih ozirov, ker bi bila marsikatera njihova obleka prišla tudi nam prav. Pustili smo jim celo njihovo mulo, druga mula pa je bila težko ranjena in smo bili prepričani, da bo vsak čas poginila.

Italijane smo pustili, da so odšli proti Vojskem, mi pa smo se umaknili proti Opalam. Pozneje smo od ljudi zvedeli, da so srečno prišli v Idrijo, od koder jim je že hitel na pomoč močan oddelek vojakov. Prav tista ranjena mula pa jim je pošteno zagodla. Ponoči se je pobrala in šla sama za njimi proti Vojskem. Njene korake so zaslišali Italijani, ki so prihajali proti Gačniku, in so mislili, da so partizani, zato so jo naglo ubrali nazaj proti Vojskem. Šele pozneje so ugotovili, da jih je pregnala njihova lastna mula in so nadaljevali pot. Prišlo je tudi ojačenje iz Trebuše, da so nas napadli z vseh strani. Držali smo položaje do noči, nakar smo se prebili proti Mrzli rupi. V tej borbi je padel Idričan Kumer, Italijani pa so imeli preko 20 mrtvih, zato so se zopet znesli nad civilnim prebivalstvom. Požgali so domačijo v Gačniku ter pri Čibeju in vse okoliške hleve, mnogo ljudi pa so internirali.

Tako smo rešili ujetega terenca Cirila, ki je nato ostal kar v partizanih. Plen je bil nepričakovano velik. Zaplenili smo dve strojnici, šest zabojev municije za strojnico, 25 pušk in tri pištole. Oficirjevo pištolo si je iz-

brala naša Olga, ostalo orožje pa smo si tovariško razdelili v vseh treh četah. Tako sem prišel tudi jaz do svoje puške. Izbral sem si karabinko, ki me je nato spremljala ves čas mojega partizanskega življenja.

M L A D I N S K I K O T I Č E K

JAMARSKI KRST

Ljudje se ozirajo.

Konec tedna. Ljudje hitijo, da bi čimprej prišli k polni skledi in pobegnili migetajoči vročini opoldanskega sonca. Tam nekje pa se nas je zbrala kaj čudna skupina. S svetniško zamaknjenostjo strmimo na naše svetišče — veliko piramido, sestavljeno iz vrvi, žičnih lestvic, nahrbtnikov, fotografskega aparata in vse mogoče šare. Počasi se nam pridružujejo še drugi ljudje in čakamo. Zanimiv motiv. Mimo idoča ženska se ozira na kup in zmaje z glavo.

Končno je prišel...

Za ovinkom zahupa in že lezemo na avto in ocenjujemo kapaciteto. Še nekaj prerekanja in odrinemo. Nevarno nas premetuje sem in tja, vsi pa se s strahom oziramo na moža, ki drži kup koles, stoji nekje v zraku in nemoteno žvižga koračnico. Mislim si — največji strah v življenju, toda drugi dan sem mnenje spremenil. Ko mi začne srce zopet normalno biti, se v daljavi prikaže prijazna cerkva in na cilju smo. V planinskem zavetišču nas čaka prijetna soba s posteljami. Toda, proč z zapeljivimi mislimi — danes je še nekaj v načrtu. Hitro pojemo, vzamemo lestve in odidemo. Pred nami leži vojskarska planota, lepa in prijazna, toda zelo obširna. Če ne bi bilo prijaznih in uslužnih domačinov, ne bi bili prišli do nobene jame. Toda vsakdo rad žrtvuje nekaj časa in pokaže pot. Moraš pa prej doumeti, kaj pomeni pojem »sosedova hiša«. Pri tem si moraš misliti prijazno kmečko hišico, ki pa je na žalost oddaljena pol ure ali pa še več. Tolažimo se s tem, da je vsake poti konec in v temni goščavi se pokaže še bolj temna luknja. Spustimo se vanjo. Običajen primer, ki ga samo jamarska natančnost ume, da je registriran. Še vodnjak in noč nas prehititi. Čaka nas topla juha, zanimivo pripovedovanje starih očancev in mehka postelja.

Zdaj gre zarès.

Počasi se prebujamo in v prsi vdira de-
viški zrak. Še nekoliko v kraljestvu sanj ti-
pam za aparatom, opravim še nekaj nepo-
trebnih stvari in že smo na poti. Najprej ho-
čemo opraviti z manjšimi brezni. Toda jame

so muhaste in na vsakem koraku te presene-
tijo z novo lepoto in uganko. Ko pritrjamo
lestve, se nam že sanja, da stojimo nad 20
metrov visokim breznom. Prvi počasi tipa
navzdol, proži kamenje, njegov glas pa za-
mira v globini. Nazadnje naznani, da je na
dnu. Ko pride vrsta name, mi je nekoliko
tesno pri srcu. Navežem se in pozabim na
svet. Sedaj obstajajo le še lestev, mrzli kli-
ni in vlažna stena. Krčevito se oprijemljem
in lezem navzdol. Lestev se odlepi od stene,
globoko spodaj zagledam luč. Počutim se kot
v morečih sanjah. Za hip me preblisne — kaj
če padem? Bojim se, toda strah se polega.
Poraja se nov občutek — želja po pustolov-
ščinah. Doživel sem jamarski krst. Toda bal
se nisem zaman, kajti od tistega trenutka
nisem več sam svoj, ampak del jame. Kogar
jame privežejo, jim ne uide več. Vedno zno-
va se bom vračal k njim.

Na dnu me čaka lepa kapniška dvorana.
Na vsakem koraku novo presenečenje. Tu
stoji zanimiv kapnik, tu nežna zavesa, nad
glavo pa mogočen baldahin. Vse se blešči
v kapljicah. V meni živi duh raziskovalcev.
Kaj je tam spodaj, kaj se skriva v temi? Hi-
tim naprej. Jama pa ne da vse lepote hkrati.
Skriva jo v težko dostopne hodnike. Toda ne-
varnosti in skrivnosti so le velik magnet, ki
privlači.

Nedelja se bliža koncu.

Prelezli smo še dve brezni in izpolnili
načrt. Zapuščamo prijazno vas, ki nas je go-
stoljubno sprejela. Poslavljam se od oskrb-
nice, v srcu pa čutimo, da se bomo še vrnili.

T. O.

NOČ

Vode! — je kričala žejna kraška zemlja.

Vode in zraka! — se je čulo —

Jaz pa sem slišal odmev

iz globin:

življenja, pomladi, svetlobe!

Rdeča zemlja — portret ljubezni,

vinskih trt.

In — vode! je kričala zemlja.

Jaz pa — življenja, zvezd, svetlobe

in dne!

OBČINSKI LJUDSKI ODBOR IDRİJA

Na podlagi 1. in 2. člena temeljnega zakona o občinski dokladi in o posebnem krajevnem prispevku (Uradni list FLRJ, št. 19/55, 19/57 in 52/58) ter 26. člena statuta občine Idrija je občinski ljudski odbor Idrija na seji občinskega zbora in zbora proizvajalcev dne 11. junija 1959 sprejel

ODLOK

O UVEDBI OBČINSKE DOKLADE NA DOHODKE OD SAMOSTOJNIH POKLICEV IN PREMOŽENJ ZA LETO 1959 V OBČINI IDRİJA

1. člen

Na območju občine Idrija se pobira za leto 1959 občinska doklada od zavezancev dohodnine samostojnih poklicev in premoženj.

2. člen

Zavezancem dohodnine samostojnih poklicev in premoženj, izvzemši zavezance za davek od dohodkov iz dopolnilnega delovnega razmerja in od honorarnega dela, se odmeri občinska doklada od davčne osnove, ki je podlaga za odmero dohodnine od samostojnih poklicev in premoženj po naslednjih stopnjah:

1. Brivcem, frizerjem, čevljarjem, potočnim mlinarjem, brusačem, pekomo, krojačem, šiviljam, pletiljam, veziljam, popraviljcem nogavic, urarjem, dimnikarjem, knjigovezom, sodarjem, kovačem, tesarjem, sedlarjem, zidarjem, strojarjem, pleskarjem, fotografom in ključavničarjem, vsem pod pogojem, da se bavijo za uslužnostnimi opravili in sicer:

Če znaša letna davčna osnova do 30.000 din, se odmeri in plača občinska doklada po stopnji, ki znaša 6 %
nad 30.000 do 50.000 din 7 %
nad 50.000 do 80.000 din 8 %
nad 80.000 do 120.000 din 9 %
nad 120.000 din 10 %

2. Mizarjem, kleparjem, voznikom, zdravnikom, cerkvam in duhovnikom:

Če znaša letna davčna osnova do 30.000 din 7 %
nad 30.000 do 50.000 din 8 %
nad 50.000 do 80.000 din 9 %
nad 80.000 do 120.000 din 10 %
nad 120.000 11 %

3. Mehanikarjem, sodavičarjem, slaščičarjem, žagam venecijankam, zasebnim gostilnam, avtoprevoznikom in avtotaksijem:

Če znaša letna davčna osnova do 30.000 dinarjev 8 %
nad 30.000 do 50.000 din 9 %
nad 50.000 do 80.000 din 10 %
nad 80.000 do 120.000 din 11 %
nad 120.000 do 160.000 din 12 %
nad 160.000 do 200.000 din 13 %
nad 200.000 din 14 %

4. Vsem ostalim zavezancem dohodnine od samostojnih poklicev in zavezancem dohodnine od premoženj 8 % od letne davčne osnove. Skupna obremenitev z dohodnino, davkom na tujo delovno silo in občinsko doklado ne sme presegati 80 % čistega letnega dohodka zavezanca. Ta omejitev ne velja, ko zavezancu ostane po plačilu davkov več kot 80.000 dinarjev čistega dohodka na mesec.

3. člen

Občinska doklada se odmerja in plačuje v gotovini istočasno in na isti račun kakor ustrezajoča dohodnina.

4. člen

Določbe uredbe o dohodnini (Uradni list FLRJ, št. 18/56) z vsemi spremembami in dopolnitvami odloka o stopnjah dohodnine za leto 1959 (Uradni list FLRJ, št. 5/59) ter uredbe o prisilni izterjatvi davkov in drugih proračunskih dohodkov (Uradni list FLRJ, št. 33/53) se uporabljajo tudi za odmero in pobiranje občinske doklade.

5. člen

Davčne olajšave, ki so določene za dohodnino, veljajo tudi za občinsko doklado.

6. člen

Ta odlok začne veljati od dneva objave v Uradnem glasilu okraja Gorica, uporablja pa se od 1. januarja 1959.

Štev. 03/1-2997/1-1959-P/1
Idrija, 11. junija 1959

Predsednik
Lado Božič, i. r.

Na podlagi 26. člena statuta občine Idrija ter 1. in 2. člena temeljnega zakona o občinski dokladi in o posebnem krajevnem prispevku (Uradni list FLRJ, št. 19/55, 19/57 in 52/58) je Občinski ljudski odbor Idrija na seji Občinskega zbora in Zbora proizvajalcev dne 11. junija 1959 sprejel

ODLOK

O UVEDBI OBČINSKE DOKLADE NA DOHODKE IZ KMETIJSTVA ZA LETO 1959

1. člen

Na podlagi 1. točke VII. poglavja III. dela družbenega plana občine Idrija za leto 1959 se uvede občinska doklada na katastrski dohodek kmetijskih gospodarstev v višini od 11 % do 34 % čistega katastrskega dohodka za leto 1959.

2. člen

Stopnje občinske doklade so progresivne in razdeljene v 3 kategorije.

3. člen

Davčna osnova občinske doklade od kmetijstva je čisti katastrski dohodek kmetijskih gospodarstev za leto 1959 in se obračunava po naslednjih stopnjah:

1. za davčne zavezance iz katastrskih občin Cerčno, Črni vrh, Dole, Idrija-mesto, Jelčni vrh, Labinje, Ledine, Lome, Planina, Spodnja Idrija, Spodnji Novaki in Vrsnik I.

Če znaša letni čisti katastrski dohodek kmetijskega gospodarstva se obračuna in plača občinska doklada po stopnjah

nad din	do din	
	30.000	17 %
30.000	50.000	18 %
50.000	80.000	19 %
80.000	120.000	20 %
120.000	160.000	21 %
160.000	200.000	22 %
200.000	250.000	24 %
250.000	300.000	26 %
300.000	400.000	28 %
400.000	500.000	30 %
500.000 dalje		34 %

2. Za davčne zavezanca iz katastrskih občin Godovič, Gorje, Idrijski log, Orehek, Otalež, Police, Reka-Ravne, Spodnja Kanomlja, Srednja Kanomlja, Šebrelje in Zakriž:

Če znaša letni čisti katastrski dohodek kmetijskega gospodarstva		se obračuna in plača občinska doklada po stopnjah
nad din	do din	
	30.000	15 %
30.000	50.000	16 %
50.000	80.000	17 %
80.000	120.000	18 %
120.000	160.000	19 %
160.000	200.000	20 %
200.000	250.000	22 %
250.000	300.000	24 %
300.000	400.000	26 %
400.000	500.000	28 %
500.000 dalje		34 %

3. Za davčne zavezanca iz katastrskih občin Bukovo, Čekovnik, Gorenja Kanomlja, Gorenji Novaki, Idrijske Krnice, Javornik, Jesenica, Kanji dol, Prapetno brdo, Vojsko in Zadlog:

Če znaša letni čisti katastrski dohodek kmetijskega gospodarstva		se obračuna in plača občinska doklada po stopnjah
nad din	do din	
	30.000	11 %
30.000	50.000	12 %
50.000	80.000	13 %
80.000	120.000	14 %
120.000	160.000	15 %
160.000	200.000	16 %
200.000	250.000	17 %
250.000	300.000	18 %
300.000	400.000	19 %
400.000	500.000	20 %
500.000 dalje		22 %

4. člen

Občinska doklada na katastrski dohodek od kmetijstva je dohodek občinskega proračuna razen 13 %, ki se odvajajo kot dohodek v občinski investicijski sklad.

5. člen

Za izterjavo občinske doklade od kmetijstva se uporabljajo splošni predpisi o izterjavi dohodkov proračunov in skladov. Kontrolo nad pobiranjem in obračunavanjem občinske doklade od kmetijstva opravlja Uprava za dohodke Občinskega ljudskega odbora Idrija.

6. člen

Ta odlok velja od dneva objave v Uradnem glasilu okraja Gorica, uporablja pa se od 1. januarja 1959.

Št. 03/1-999/1-59

Idrija, 11. junija 1959

Predsednik ObLO:
Lado Božič, l. r.

Na podlagi določil 21., 15. in 50. člena Zakona o občinskih ljudskih odborih (Uradni list LRS, št. 19/58-59) in 12. ter 13. člena Zakona o proračunskem prispevku iz osebnega dohodka delav-

cev (Uradni list FLRJ, št. 52-647/57 ter Uradni list FLRJ, št. 52--891/58) je Občinski ljudski odbor Idrija na seji Občinskega zbora in Zbora proizvajalcev dne 11. junija 1959 sprejel

ODLOK

O SPREMEMBAH IN DOPOLNITVAH ODLOKA O DOPOLNILNEM PRORAČUNSKEM PRISPEVKU IZ OSEBNEGA DOHODKA DELAVCEV NA OBMOČJU OBČINE IDRİJA

Odlok o uvedbi dopolnilnega proračunskega prispevka iz osebnega dohodka delavcev na območju občine Idrija (Uradno glasilo okraja Gorica št. 4 z dne 13. 2. 1959) se spremeni in dopolni tako, da se v prečiščenem besedilu glasi:

1. člen

Na območju občine Idrija se uvede dopolnilni proračunski prispevek iz osebnih dohodkov delavcev.

2. člen

Z delavcem v smislu tega odloka je mišljen vsakdo, ki prejema osebne dohodke iz delovnega razmerja, kakor tudi tisti, katerih osebni dohodek je po določbah zakona o proračunskem prispevku iz osebnega dohodka delavcev izenačen z osebnim dohodkom iz delovnega razmerja.

3. člen

Plačevanja dopolnilnega proračunskega prispevka po tem odloku niso zavezani osebni dohodki delavcev in uslužbencev:

- Obrtne delavnice »Krojačnica« Idrija,
- Obrtne delavnice »Krojač« Idrija,
- Kino podjetja »Porezen« Cerčno.

4. člen

Osnova za obračun in plačilo dopolnilnega proračunskega prispevka po tem odloku je proračunski prispevek iz osebnega dohodka delavcev, ki se plačuje po določilih o proračunskem prispevku iz osebnega dohodka delavcev.

5. člen

Obveznost, obračunavanje in plačevanje dopolnilnega proračunskega prispevka se v celoti naslanja na določila zakona o proračunskem prispevku iz osebnega dohodka delavcev.

6. člen

Dopolnilni proračunski prispevek iz osebnega dohodka delavcev plačujejo v letu 1959:

- Rudnih Hg Idrija, SGG Tolmin za gozdne obrate Idrija in Črni vrh, Avtopromet Idrija, Avtotransport Cerčno, Avtomobilsko prevozniško podjetje Tolmin — Idrija ter obrtno podjetje »Čipka« Idrija po stopnji 10 %
- Gradbeno podjetje »Zidgrad« Idrija po stopnji 9 %
- Tovarna pohišstva Idrija, Tovarna pohišstva »Krn« Podmelec — obrat Cerčno, GKPZ Idrija, Trgovsko podjetje »Vino« Idrija, Vinarska zadruga Vipava, klet Idrija, Obrtne delavnice »Simpleks« Idrija ter kmetijske zadruge po stopnji 8 %
- Obrtna delavnica »Monter« Idrija, »Pekarna« Idrija ter vse zasebne obrtne delavnice po stopnji 6 %
- Vse ostale gospodarske organizacije iz panoge trgovine in gostinstva, Obrtna delavnica »Remont« Idrija, Obrtna delavnica »Kruh in pecivo« Spodnja Idrija, Obrtno podjetje »Prehrana« Cerčno, Remontno podjetje »Graditelj« Cerčno

- in Obrtna delavnica »Iris« Idrija po stopnji 5 %
6. Obrtno podjetje »Mesnine« Idrija, ETA Cerkno, Obrtna delavnica »Mizarnica« Otalež ter Kino podjetje »Zvezda« Idrija po stopnji 4 %
7. Vsi državni organi, zavodi, družbene in politične organizacije, finančno samostojni zavodi, banke in hranilnice pa po stopnji 3 %

7. člen

Sredstva iz dopolnilnega proračunskega prispevka po tem odloku so dohodek proračuna občine Idrija.

8. člen

Če gospodarska organizacija ne doseže minimalnega osebnega dohodka, lahko vloži prošnjo za oprostitev plačevanja prispevka po 6. členu tega odloka na Občinski ljudski odbor Idrija.

9. člen

Navodila in pojasnila v zvezi z izvajanjem tega odloka izdaja po potrebi Svet za družbeni plan in finance ObLO Idrija, Uprava za dohodek pa skrbi za njegovo izvajanje.

10. člen

Ta odlok velja od dneva objave v Uradnem glasilu okraja Gorica, uporablja pa se od prvega dne v mesecu, ki sledi dnevu objave odloka.

Odlok o uvedbi dopolnilnega proračunskega prispevka iz osebnega dohodka delavcev na območju občine Idrija z dne 26. 1. 1959 (Uradno glasilo okraja Gorica št. 4/59) preneha veljati. St. 03/1-2945/1-1959-P/1

Idrija, 11. junija 1959 Predsednik ObLO:
Lado Božič, l. r.

Na podlagi 3. točke 26. člena Statuta občine Idrija, 10. točke 50. člena Zakona o občinskih ljudskih odborih (Uradni list LRS, št. 19-88/52) in 106. člena Temeljnega zakona o proračunih (Uradni list FLRJ, št. 13-126/56) je ObLO Idrija na seji Občinskega zbora in na seji Zbora proizvajalcev dne 11. junija 1959 sprejel

ODLOK

O ZAKLJUČNEM RAČUNU O IZVRŠITVI PRORAČUNA OBČINE CERKNO (OBČINSKEGA PRORAČUNA) ZA LETO 1958

1. člen

Potrjuje se zaključni račun o izvršitvi proračuna občine Cerkno (občinskega proračuna) za leto 1958, ki je sestavljen po določilih Temeljnega zakona o proračunih.

2. člen

Občinski zaključni račun za leto 1958 z zaključnimi računi finančno samostojnih zavodov in posebnih skladov je sestavni del tega odloka.

3. člen

Doseženi dohodki in izvršeni izdatki po zaključnem računu za leto 1958 znašajo:

I. Po občinskem proračunu:	
a) dohodki	41,496.486 din
b) izdatki	38,350.295 din
presežek dohodkov nad izdatki	3,146.191 din
II. Po predračunih fin. samostojnih zavodov:	
a) dohodki	13,421.446 din
b) izdatki	13,821.822 din
presežek izdatkov nad dohodki	400.376 din
III. Po predračunih posebnih skladov:	
a) dohodki	1,019.183 din
b) izdatki	989.705 din
presežek dohodkov nad izdatki	29.478 din

4. člen

Presežek dohodkov nad izdatki po občinskem proračunu za leto 1958 v znesku 3,146.191 din se prenese:

1. v stalni rezervni sklad 20 % ali	629.238 din
2. v občinski proračun za leto 1959	2,516.953 din
80 % ali	

5. člen

Presežek dohodkov nad izdatki finančno samostojnih zavodov se prepusti finančno samostojnim zavodom za razdelitev na sklade. Presežek izdatkov nad dohodki finančno samostojnega zavoda Lekarne Cerkno pa se krije, delno iz sredstev lastnih skladov, 360.000 din pa iz proračunske rezerve proračuna občine Idrija za leto 1959.

6. člen

Presežek dohodkov nad izdatki posebnih skladov se po zaključnem računu prenese kot dohodek v naslednje leto.

7. člen

Ta odlok velja od dneva objave v Uradnem glasilu okraja Gorica.

St. 03/1-3363/1-1959-P/k
Idrija, 11. junija 1959

Predsednik ObLO:
Lado Božič, l. r.

Na podlagi 3. točke 26. člena Statuta občine Idrija, 10. točke 50. člena Zakona o občinskih ljudskih odborih (Uradni list LRS, št. 19-88/52) in 106. člena Temeljnega zakona o proračunih (Uradni list FLRJ, št. 13-126/56) je ObLO Idrija na seji Občinskega zbora in na seji Zbora proizvajalcev dne 11. junija 1959 sprejel

ODLOK

O ZAKLJUČNEM RAČUNU O IZVRŠITVI PRORAČUNA OBČINE IDRİJA (OBČINSKEGA PRORAČUNA) ZA LETO 1958

1. člen

Potrjuje se zaključni račun o izvršitvi proračuna občine Idrija (občinskega proračuna) za leto 1958, ki je sestavljen po določilih Temeljnega zakona o proračunih.

2. člen

Občinski zaključni račun za leto 1958 z zaključnimi računi finančno samostojnih zavodov in posebnih skladov je sestavni del tega odloka.

3. člen

Doseženi dohodki in izvršeni izdatki po zaključnem računu za leto 1958 znašajo:

I. Po občinskem proračunu:	
a) dohodki	133,992.333 din
b) izdatki	120,953.056 din
presežek dohodkov nad izdatki	13,039.277 din
II. Po predračunih fin. samostojnih zavodov:	
a) dohodki	61,843.799 din
b) izdatki	58,444.910 din
presežek dohodkov nad izdatki	3,398.889 din
III. Po predračunih posebnih skladov:	
a) dohodki	13,792.464 din
b) izdatki	9,098.406 din
presežek dohodkov nad izdatki	4,694.058 din

4. člen

Presežek dohodkov nad izdatki po občinskem proračunu za leto 1958 v znesku 13,039.277 dinarjev se prenese:

1. v stalni rezervni sklad 20 % ali	2,607.855 din
2. v občinski proračun za l. 1959	10,431.422 din
80 % ali	

5. člen

Presežek dohodkov nad izdatki finančno samostojnih zavodov se prepusti finančno samostojnim zavodom za razdelitev na sklade.

6. člen

Presežek dohodkov nad izdatki posebnih skladov se po zaključnem računu prenese kot dohodek v naslednje leto.

7. člen

Ta odlok velja od dneva objave v Uradnem glasilu okraja Gorica.

Št. 01-3122/1-59

Idrija, 11. junija 1959

Predsednik ObLO:
Lado Božič, l. r.

Na podlagi 3. točke 26. člena Statuta občine Idrija, 12. člena Zakona o občinskih ljudskih odborih (Uradni list LRS, št. 19-88/52) in 42. člena Temeljnega zakona o proračunih (Uradni list FLRJ, št. 13-126/56) je Občinski ljudski odbor Idrija na seji Občinskega zbora in na seji Zbora proizvajalcev dne 11. junija 1959 sprejel

ODLOK O PRORAČUNU OBČINE IDRİJA (OBČINSKEM PRORAČUNU) ZA LETO 1959

1. člen

Občinski proračun za leto 1959 s posebnimi prilogami obsega:

I. Občinski proračun:	
z dohodki	209,368.000 din
z izdatki	197,401.000 din
in s 6 % obvezno rezervo	11,967.000 din
II. Predračune finančno samostojnih zavodov:	
z dohodki	67,807.000 din
z izdatki	73,174.000 din
in s primanjkljajem	5,367.000 din
III. Predračune proračunskih skladov:	
z dohodki	7,843.000 din
z izdatki	10,018.000 din
in s primanjkljajem	2,175.000 din

2. člen

Primanjkljaji v predračunih finančno samostojnih zavodov, ki znašajo skupaj 5,367.000 din, se krijejo z dotacijami iz občinskega proračuna.

3. člen

Primanjkljaji v predračunih proračunskih skladov v skupnem znesku 2,175.000 din se krijejo z dotacijami iz občinskega proračuna.

4. člen

Presežki dohodkov nad izdatki finančno samostojnih zavodov se porazdelijo na občinski proračun in na sklade finančno samostojnih zavodov z zaključnim računom o izvršitvi občinskega proračuna za leto 1959.

Sredstva, ki jih finančno samostojni zavodi v letu 1959 vplačajo v svoje sklade za nagrado, ne smejo presežati višine enomesečnih plač delavcev in uslužbencev zavoda. Prav tako ne smejo presežati polovice ostvarjenega presežka.

5. člen

Predračune občinskih organov in zavodov, ki bodo v letu 1959 na novo ustanovljeni, potrjuje občinski ljudski odbor.

6. člen

Nastavitve pri občinskih organih in zavodih, za katere v njihovih predračunih niso predvideni krediti, se lahko izvršijo samo po predhodni pritrditvi Sveta za družbeni plan in finance Občinskega ljudskega odbora Idrija.

7. člen

Svet za družbeni plan in finance Občinskega ljudskega odbora Idrija sme razpolagati s proračunsko rezervo ob pogojih 67. člena Temeljnega zakona o proračunih za posamezne primere do zneska 300.000 din, vendar skupno največ do ene tretjine proračunske rezerve.

8. člen

V primeru neenakomernega dotoka proračunskih dohodkov sme Občinski ljudski odbor Idrija za redno izvrševanje proračunskih izdatkov najeti posojilo do višine 14,000.000 dinarjev.

9. člen

Ta odlok velja od dneva objave v Uradnem glasilu okraja Gorica, uporablja pa se od 1. januarja 1959.

Št. 820/38-59

Idrija, 11. junija 1959

Predsednik ObLO:
Lado Božič, l. r.

Na podlagi 50. člena Uredbe o pristojnosti občinskih in okrajnih ljudskih odborov ter njihovih organov (Uradni list FLRJ, št. 52-659/57) in 3. člena Uredbe o spremembah in dopolnitvah tarife prometnega davka (Uradni list FLRJ, št. 19-343/59) je Občinski ljudski odbor Idrija na seji Občinskega zbora in na seji Zbora proizvajalcev dne 11. junija 1959 sprejel

ODLOK O SPREMEMBAH IN DOPOLNITVAH ODLOKA O OBČINSKEM PROMETNEM DAVKU V OBČINI IDRİJA

1. člen

V II. delu — tarife odloka o občinskem prometnem davku v občini Idrija št. 48/19 z dne 17. 10. 1958 se spremenijo in dopolnijo naslednje tarifne postavke:

Tarifna postavka A/3 se spremeni in glasi:

a) na maloprodajni promet z naravnim vinom v gostinskih podjetjih in gostiščih in zasebnega sektorja se plača 12 %,

b) na maloprodajni promet vseh ostalih alkoholnih pijač v gostinskih podjetjih in gostiščih družbenega in privatnega sektorja se plača 20 %.

Tarifna postavka C/1 se spremeni in glasi:

a) na maloprodajni promet z naravnim vinom v trgovskih podjetjih in obratih se plača 8 %,

b) na maloprodajni promet vseh ostalih alkoholnih pijač v trgovskih podjetjih in obratih se plača 20 %.

2. člen

Ta odlok velja od dneva objave v Uradnem glasilu okraja Gorica, uporablja pa se od 13. maja 1959.

Štev. 01/1-2996/1-59

Idrija, dne 11. junija 1959.

Predsednik ObLO:
Lado Božič

Na podlagi drugega odstavka 16. člena Zakona o nacionalizaciji najemnih zgradb in gradbenih zemljišč (Uradni list FLRJ, št. 52-890/58) je ljudski odbor občine Idrija na seji občinskega zbora in na seji zbora proizvajalcev dne 11. 6. 1959 sprejel

ODLOK O ZGRADBAH, KI VELJAJO KOT ZGRADBE ZA POČITEK IN ODDIH LASTNIKA

1. člen

Kot zgradbe, ki služijo za počitek in oddih lastnika po prvem odstavku 16. člena Zakona

o nacionalizaciji najemnih zgradb in gradbenih zemljišč, veljajo zgradbe, ki so bile zgrajene za počitek in oddih lastnika zgradbe oziroma njegovih družinskih članov in sicer:

1. če skupna uporabna površina stanovanjskih prostorov ne presega 70 m², pri čemer se ne štejejo stranski prostori,

2. če zgradbo lastnik in njegovi družinski člani sami uporabljajo za oddih in počitek oziroma jo dajejo za počitek in oddih na razpolago tudi drugim osebam.

2. člen

Če je bila stanovanjska ali poslovna zgradba preurejena v zgradbo za počitek in oddih, lahko velja za zgradbo po prvem členu tega odloka tudi, če presega 70 m² skupne uporabne površine, če so izpolnjeni ostali pogoji 1. člena.

3. člen

Kot zgradbe za počitek in oddih po prvem členu tega odloka veljajo takšne zgradbe, ki so glede na gradbeni načrt in način gradnje (konstrukcijske elemente, gradbeni material, razporeditev prostorov, instalacijske naprave, opreme in podobno) zgrajene tako, da lahko trajno služijo kot redno stanovanje.

4. člen

Če je bila zgradba, ki izpolnjuje pogoje iz 1. oziroma 2. člena tega odloka, z odločbo stanovanjskega organa dodeljena kot stanovanje drugi osebi, velja ne glede na to kot zgradba za počitek in oddih, vendar s tem niso prizadete pravice stanovanjskega upravičenca.

5. člen

Ta odlok začne veljati osmi dan po objavi v Uradnem glasilu okraja Nova Gorica.

Štev. 04/1-2912/1-Z/k

Datum: 16. 6. 1959

Predsednik ObLO:
Lado Božič

Na podlagi 3. člena Uredbe o pravici ljudskih odborov, da lahko predpisujejo občinske takse (Uradni list FLRJ, št. 19/53 in 52/58), Odredbe o plačevanju turistične takse (Uradni list FLRJ, št. 4/59) ter 2. točke 26. člena Statuta občine Idrija, je Občinski ljudski odbor Idrija na seji občinskega zbora in na seji zbora proizvajalcev dne 11. junija 1959 sprejel

ODLOK

O POBIRANJU TURISTIČNE TAKSE NA OBMOČJU OBČINE IDRİJA

1. člen

S tem odlokom se predpisuje turistična taksa za osebe, ki kot turisti ali potniki začasno prebivajo v občini Idrija.

Z začasnim prebivanjem v smislu prejšnjega odstavka je mišljeno bivanje, ki traja do 30 dni.

Če traja prebivanje več kot 30 dni, se sme pobirati taksa samo za prebivanje do 30 dni.

2. člen

Turistično takso so dolžni plačevati turisti in potniki, ki prenočujejo v gostinskem podjetju, družbenem ali zasebnem podjetju odnosno gostišču ali v registrirani zasebni turistični sobi proti plačilu ustrezne najemnine in sicer:

a) v času od 1. julija do 31. avgusta v znesku 30 din od noči,

b) v ostalem času v znesku 20 din od noči.

3. člen

Turistična taksa je dohodek občinskega proračuna in jo pobirajo gostinska podjetja, gostišča oziroma zasebni lastniki istočasno z nočnino.

4. člen

Turistične takse so popolnoma oproščeni:

1. otroci do dopolnjenega 15. leta starosti,

2. vojaški vojni invalidi,

3. člani Zveze slepih,

4. dijaki in študenti, kadar v skupinah prebivajo v letoviščih, ki jih organizirajo šole oziroma fakultete,

5. udeleženci ekskurzije, ki jih organizirajo šole oziroma fakultete,

6. osebe na letnem dopustu pri svoji ožji družini,

7. uslužbenci tujih diplomatskih in konzularnih misij v Jugoslaviji.

Za 50 % zmanjšano turistično takso plačujejo:

1. delavci in uslužbenci ter člani njihovih družin med letnim dopustom,

2. delavci in uslužbenci na službenem potovanju,

3. tisti, ki jih organizacija socialnega zavarovanja napoti ali jim priporoči prebivanje v turističnih krajih zaradi zdravljenja ali okrevanja,

4. druge osebe, ki so glede prevoznih ugodnosti na prometnih sredstvih izenačene z delavci in uslužbenci na letnem dopustu (upokojeanci, odvetniki in dr.) ter člani njihovih družin,

5. imetniki »Partizanskega spominskega znaka 1941« in odlikovanci s »Karadjordjevo zvezdo« ter člani njihovih družin,

6. tuji — koristniki tujega socialnega zavarovanja ob pogoju vzajemnosti.

Člani Počitniške zveze Jugoslavije, Zveze izvidniških organizacij Jugoslavije, Zveze za telesno vzgojo »Partizan« in Planinske zveze Jugoslavije, ki prebivajo v lastnih letoviščih ali letoviščih, ki so jih organizirale omenjene zveze, plačujejo turistično takso, ki znaša vse leto 10 din na dan.

5. člen

Sredstva, zbrana s turistično takso, se stavijo na razpolago krajevnemu Turističnemu društvu, ki jih sme uporabiti za izvršitev svojega delovnega programa.

6. člen

Z dnem, ko stopi v veljavo ta odlok, preneha veljati tarifa št. 1 B točke II. dela Odloka o občinskih taksah št. 01/1-48/5 z dne 9. 4. 1959.

7. člen

Ta odlok stopi v veljavo osmi dan po objavi v Uradnem glasilu okraja Nova Gorica.

Štev. 04/1-2913/1-Z/k

Datum: 17. 6. 1959

Predsednik ObLO:
Lado Božič

IZ ZAPISNIKOV SEJ OBČINSKEGA LJUD. ODBORA

III. SKUPNA SEJA OBEH ZBOROV DNE 11. JUNIJA 1959

Občinski ljudski odbor je poslušal poročilo sveta za družbeni plan in finance o družbenem planu in proračunu občine Idrija za leto 1959. Predlog družbenega plana in proračuna pa sta nato obravnavala oba zbora na ločenih sejah.

Ljudska skupščina LRS je v decembru 1958. leta sprejela zakon o spremembah zakona o območjih krajev in občin v LR Sloveniji. S tem zakonom je bila odpravljena občina Cerčno in priključena k občini Idrija. Da bi prebivalci bivše občine Cerčno izvolili svoje odbornike v predstavniško telo občine Idrija, je začasni občinski ljudski odbor Idrija na predlog sveta za splošno upravo in notranje zadeve sprejel sklep o določitvi volilnih enot in števila odbornikov, ki se v teh enotah izvolijo v oba zbora Obč. LO Idrija.

Za volitve v občinski zbor LO Idrija je bilo določenih 10 volilnih enot, v katerih se izvoli 11 odbornikov in sicer:

I. volilna enota Bukovo—Zakojca voli 1 odbornika,

II. volilna enota Zakriž—Ravne voli 1 odbornika,

III. volilna enota Orehek—Jesenica voli 1 odbornika,

IV. volilna enota Dol. in Gor. Novaki voli 1 odbornika,

V. volilna enota Podpleče, Podlanišče in Cerkljanski vrh voli 1 odbornika,

VI. volilna enota Straža—Jagršče, Reka, Police voli 1 odbornika,

VII. volilna enota Cerčno voli 2 odbornika

VIII. volilna enota Labinje—Poljana voli 1 odbornika,

IX. volilna enota Planina—Čeplez voli 1 odbornika,

X. volilna enota Poče, Gorje, Trebenče voli 1 odbornika.

Za volitve v zbor proizvajalcev Obč. LO sta bili v skupini industrije, trgovine in obrti določeni 2 volilni enoti, v katerih se izvolijo 3 odborniki in sicer:

I. volilna enota — RTA voli 1 odbornika,

II. volilna enota — ostala industrijska in trgovska podjetja ter obrt in gostinstvo — voli 2 odbornika.

V skupini kmetijstva pa je bila določena ena volilna enota za območje KZ Cerčno, v kateri se izvolijo trije odborniki.

I. seja obeh zborov novega Občinskega LO Idrija 9. julija 1959

Občinski ljudski odbor se je konstituiral. Za predsednika je bil izvoljen tov. Lado Božič.

V odborniško komisijo za volitve in imenovanja so bili izvoljeni:

1. Franc Sever — predsednik.

2. Člani: Ignacij Čar, Zori Čuk, Jože Kofol, Andrej Makuc.

V odborniško komisijo za prošnje in pritožbe so bili izvoljeni:

1. Lado Filipič, predsednik.

2. Člani: Andrej Prezelj, Gabrijel Bevk, Ivan Rupnik, Franc Brence.

V svet občinskega LO so bili izvoljeni:

a) Svet za splošno upravo in notranje zadeve:

1. ing. Miloš Šulin, predsednik.

2. Člani: Jože Markš, Janko Klemenčič, Franciška Golob, Adolf Ferjančič, Alojz Tomaževič, Marijan Brus.

b) Svet za družbeni plan in finance:

1. Lado Velikonja, predsednik.

2. Člani: Maks Podobnik, Franc Skok, Franc Klemenčič, Nežka Jemec, Ladislav Vukan, Damijan Flander, Jože Božič, Janko Kenda, Anton Kranjc, Franc Mohorič.

c) Svet za gospodarstvo:

1. Franc Gantar, predsednik.

2. Člani: Mirko Tratnik, Franc Brence, ing. Ruža Jager, Silvester Kleindienst, Feliks Polja-

nec, Henrik Mohorič, Branka Čar, Andrej Razpet, Anton Platiša, Gabrijel Tratnik.

d) Svet za urbanizem, gradbene in komunalne zadeve:

1. Mirko Šebenik, predsednik.

2. Člani: Janko Lukan, Ciril Lazar, Rajko Svetličič, ing. Anton Jager, Filip Lampe, Anica Dolinar, Drago Rupnik, Anton Obid, Pavel Makuc, Franc Vidmar.

e) Svet za kmetijstvo in gozdarstvo:

1. ing. Kordiš Franjo, predsednik.

2. Člani: Franc Štucin, ing. Niko Rihar, Srečko Rupnik, Feliks Slabe, Angela Vidmar, Franc Kosmač, Franc Sever, Gabrijel Peternelej, Franc Skvarča, Franc Močnik.

f) Svet za stanovanjske zadeve:

1. Marijan Repanšek, predsednik.

2. Člani: Jože Božič, Anton Strnad, Ignacij Velikajne, Vojko Jereb, Danica Logar, Viktor Majnik.

g) Svet za delo in delovna razmerja:

1. Srečko Poljanec, predsednik.

2. Člani: Milan Babuder, Vilijem Podobnik, Izidor Kovač, Vilijem Pavšič, Viktor Likar, Stane Močnik.

h) Svet za šolstvo:

1. Slavica Božič, predsednik.

2. Člani: Mihela Zelenc, Lado Filipič, Franc Kokošar, Joško Štucin, Andrej Štucin, Janko Zgavec, Martin Pišlar, Albina Troha.

i) Svet za kulturo in prosveto:

1. Alojz Jurjevič, predsednik.

2. Člani: Mirko Šebenik, Jakob Gantar, Feliks Ogrič, Talči Božič, Peter Falatov, Ferdinand Ličar, ing. Julij Vastiš, Adolf Anderle.

j) Svet za telesno vzgojo:

1. Bojan Križaj, predsednik.

2. Člani: Vinko Bevk, Silvij Blaj, Marija Logar, Janez Šlibar, Kristina Vukanovič, Frane Hladnik.

k) Svet za zdravstvo:

1. Miloš Trampuž, predsednik.

2. Člani: Anton Troha, Ludvik Močnik, dr. Tilka Mozetič, Milan Filipič, Slavko Bole, Vikca Jeram, Anton Prebil, Franc Vidmar.

l) Svet za socialno varstvo:

1. Srečko Mohorič, predsednik:

2. Člani: Franc Benčina, Rozalka Lipužič, Ivan Bevk, Ivanka Kavčič, Lida Jereb-Štraus, Pepi Bočin.

m) Svet za varstvo družine:

1. Tonica Kogej, predsednik.

2. Člani: Ignacij Čar, dr. Neta Likar-Miklavčič, Tomislava Beglez, Stanka Rutar, Zinka Ferjan, Ignacij Velikajne ml.

n) Svet za blagovni promet in turizem:

1. Adolf Podobnik, predsednik.

2. Člani: Jože Kenda, Ivan Lampe, Mirko Kobal, Milena Lipušček, Franc Bončina, Milan Lahajnar.

Na predlog Sveta za družbeni plan in finance so dali jamstvo:

a) Tovarni povišstva Idrija zaradi najetja investicijskega posojila v znesku 20.756.000 din iz občinskega družbenega investicijskega sklada. Tovarna bo uporabila kredit za nabavo hidravlične stiskalnice in za adaptacijo tovarniških prostorov.

b) Gradbenemu podjetju »Zidgrad« Idrija zaradi najetja investicijskega posojila pri Državni investicijski banki v znesku 3.780.000 din za nakup tritonskega tovornega avtomobila.

Na predlog sveta za družbeni plan in finance so dodelili zemljišča v trajno uporabo zaradi zgraditve stanovanjskih hiš, naslednjim proslcem:

- a) Obrtnim delavnicam »Simplex« Idrinja,
 b) Francu Tušarju iz Spodnje Idrije,
 c) Justu in Borisu Jurman iz Cerknega,
 d) Francu Močniku iz Spodnje Idrije,
 e) Jakobu Brelihu iz Spodnje Idrije in
 f) Andreju Šemrovu iz Jeličnega vrha.
 Naslednjim proslcem pa bodo prodani raz-
 ni objekti, da si bodo v njih uredili stanovanja:
 a) Milanu Mrcini — stara šola v Krnicah,
 b) Andreju Bevku — hiša v Doleh in
 c) Amaliji Jurjavčič — topo v Sr. Kanomlji.
 Na predlog pristojnih svetov so sklenili:
 a) Podjetje »Graditelj« v Cerknem naj se ne
 likvidira. Uredijo naj tarifni pravilnik, notra-
 njo organizacijo v tej gospodarski organizaciji.
 V septembru bo posebna komisija zopet pre-
 gledala stanje v podjetju in ljudski odbor bo
 zadevo ponovno obravnaval.
 b) Pritoka Sore — Žirovnica in Osojnica, ki
 sta na območju občine Idrija, se dodelita v
 upravljanje Ribiški družini Zlri.
 Imenovanja in razrešitve:
 Imenovani so:
1. Komisija za odlikovanja:
 1. Jože Kenda, predsednik.
 2. Člani: Zdravko Štravs, Ladislav Carl, Mi-
 ra Lazar, Pavel Treven.
 2. Komisija za narodno obrambo:
 1. Lado Božič, predsednik.
 2. Člani: Cveto Šulgaj, Stanko Lužnik, Stan-
 ko Murovec, Iva Franovič.
 3. Komisija za uslužbenska vprašanja:
 1. Stanko Murovec, predsednik.
 2. Člani: Cveto Šulgaj, Jože Gruden, Jože
 Rupnik, Slavka Možina.
 4. Komisija za nacionalizacijo:
 1. Anton Rems, predsednik.
 2. Člani: Janez Šlibar, Jože Kenda, Srečko
 Mohorič, Cveto Prelovec, Mirko Zelenc.
 5. Odbor civilne zaščite:
 1. Lado Filipič, predsednik.
 2. Člani: Franc Pivk, Marijan Repanšek, Ivan
 Turk, Anton Bajt, Franc Zelenc, Zdravka
 Jereb, Alojzij Kutin, Leopold Kogej.
 6. Strokovni odbor za izvenarmadno vzgojo:
 1. Silvester Kleindienst, predsednik.
 2. Člani: Stanislav Štrukelj, Jože Pirc, Albin
 Likar, Ivan Primožič, Milan Lapajne, Jurij
 Bavdaž, Ivan Bevk, Anton Erjavec, Viktor
 Uršič, Jelko Kašca.
 7. Komisija za razdeljevanje socialnih podpor:
 1. Jože Markš, predsednik.
 2. Člani: Marija Šinkovec, Franc Šinkovec,
 Franc Likar, Stanko Jež.
 8. Komisija za dajanje soglasij k pravilnikom
 o delovnih razmerjih:
 1. Franc Didič, predsednik.
 2. Člani: Cveto Prelovec, Viktor Kos, Vikca
 Logar, Marijan Beričič.
 9. Komisija za dajanje soglasij k tarifnim pra-
 vilnikom gospodarskih organizacij:
 1. Mirko Tratnik, predsednik.
 2. Člani: Viljem Podobnik, Franc Gantar,
 Ignacij Čar, Maks Podobnik.
 10. Tarifna komisija:
 1. Silvij Blaj, predsednik.
 2. Člani: Adolf Podobnik, Tonica Kogej,
 Traško Djokov, Franc Bezeljak.
 11. Disciplinsko sodišče:
 1. Cveto Prelovec, predsednik.
 2. Člani: Franc Didič, Leopold Berčič, Fer-
 dinand Velikajne.
 12. Komisija za ocenjevanje uslužbencev:
 1. Stanko Murovec, predsednik.
 2. Člani: Cveto Prelovec, Cveto Šulgaj, Franc
 Rupnik, Jože Gruden.
 13. Komisija za revizijo socialnih podpor za
 mesto:
 1. Rozalka Lipužič, predsednik.
 2. Člani: Julka Tratnik, Ivanka Kenda, Stan-
 ko Kokalj, Pavla Modrijan, Fanči Zušt,
 Mira Seljak, Pavel Sturm, Milka Guzelj.
 Za podeželje:
 1. Karolina Baloh, predsednik.
 2. Člani: Franc Lapajne, Jože Rudolf, Ivan
 Erjavec, Janez Lapajne, Stanko Vehar,
 Julij Černilogar, Evgen Lapajne, Kristina
 Mohorič, Anton Pavšič, Anton Čuk, An-
 gela Vidmar, Ivan Liskovec, Anton Jer-
 ram, Milan Golob, Ivan Brišar, Franc
 Bevk.
 14. Komisija za sečna dovoljenja:
 1. Franc Brenc, predsednik.
 2. Član: Milan Štekar.
 15. Cestni odbor:
 1. Dori Šinkovec, predsednik.
 2. Člani: Stanko Kobal, Peter Ozebek, Ka-
 rel Čuk, Ciril Štucin.
 16. Komisija za sestavo perspektivnega plana:
 1. Mirko Tratnik, predsednik.
 2. Člani: Karel Treven, ing. Ivan Gantar,
 ing. Niko Rihar, Janez Dolenc, ing. Franjo
 Kordiš, Franc Skok, Franc Brenc, Denis
 Primožič, Slavica Božič, Alojzij Jurjevič,
 Miloš Trampuž, Pavel Makuc, Gabrijel
 Peternelj, Gabrijel Tratnik.
 17. Komisija za pomoč obojencem po prestani
 kazni:
 1. Pavel Eržen, predsednik.
 2. Člani: Ivanka Kavčič, Rafael Petrič, Al-
 bin Likar, Mira Lazar, Albina Troha, Ivan
 Pervanje, Anica Šabec, Marijan Pavlin.
 18. Komisija za priznanje delovne dobe:
 1. Jože Gruden, predsednik.
 2. Člani: Jože Kenda, Srečko Poljanec, Ma-
 rija Pišlar, Viktor Likar, Albin Likar.
 19. Komisija za štipendije:
 1. Jože Kenda, predsednik.
 2. Člani: Mihela Zelenc, Slavica Božič, La-
 do Miklavič, Franc Pagon.
 20. Komisija za organizacijo dela in sitemizacijo
 upravnih organov LO:
 1. Stanko Murovec, predsednik.
 2. Člani: Cveto Prelovec, Jože Gruden, Cve-
 to Šulgaj, Mirko Zelenc.
 21. Komisija za kadrovska vprašanja:
 1. Franjo Kordiš, predsednik.
 2. Člani: Stanko Murovec, Cveto Šulgaj, ing.
 Ciril Prohinar, Slavica Božič.
 22. Komisija za razpis direktorskih mest:
 1. Miloš Šulin, predsednik.
 2. Član: Mirko Tratnik.
 23. Za tajnika ObLO — Stanko Murovec.
 24. Za načelnika oddelka za gospodarstvo —
 Cveto Šulgaj.
 25. Za direktorja tovarne pohišstva »22. julij« v
 Idriji — Verner Breznik.
 26. Za vršilca dolžnosti upravnika KZ Cerkno —
 Venceslav Kranjc.
 27. Za vršilca dolžnosti upravnika KZ Spodnja
 Idrija — Pero Lukan.
 28. Upravni odbor Zdravstvenega doma Idrija:
 Silvester Kleindienst, Jožef Gruden, Vence-
 slav Štravs, Anton Troha, Anica Štucin, Lado
 Velikonja, R. Božič, Olga Dolinar, Jože Božič,
 dr. Jožef Pfeifer.
 29. Za sklepanje zakonskih zvez so pooblašteni
 naslednji odborniki:
 za območje matičnega urada Idrija: Lado Ve-
 likonja in Mirko Tratnik;
 za območje matičnega urada Spodnja Idrija:
 Franc Sever;

za območje matičnega urada Črni vrh: Ivan Lampe in Filip Lampe;
za območje matičnega urada Cerklno: Joško Štucin in Venceslav Kranjc.

Razrešili so:

1. vršilca dolžnosti tajnika ObLO Idrija Cveta Šulgaja;
2. vršilca dolžnosti načelnika oddelka za gospodarstvo Mirka Zelenca;
3. dolžnosti direktorja Tovarne pohišstva »22. julij« Milovana Lipuščka.

I. seja občinskega zbora in II. seja Zbora proizvajalcev 11. junija 1959.

Oba zbora sta na ločenih sejah obravnavala in sprejela družbeni plan in proračun občine Idrija za leto 1959. Sprejela sta tudi zaključna računa občin Idrija in Cerklno za leto 1958.

I. seja Občinskega zbora in Zbora proizvajalcev 9. julija 1959.

Oba zbora sta se konstituirala.

Z A P I S K I

Ferdo Kobal

Moje prvo srečanje s pokojnim Ferdom Kobalom mi je ostalo živo v spominu. Čil in zdrav ter nasmejanega obraza je obiskal svojce v rodnem mestu ter povezal obisk s propagando filatelije. V letu 1949 so se postavljali temelji filatelistične organizacije, v katero naj bi vključili tudi naše rudarsko mesto. Pogovor smo naglo konkretizirali in že 27. julija postavili tričlanski pripravljalni odbor, ki je pripravil vse potrebno za ustanovni občni zbor Filatelističnega društva v Idriji, ki je bil 9. avgusta 1949. Na ta občni zbor je prišel tudi Ferdo Kobal, ki je medtem že postal prvi predsednik Filatelistične zveze Slovenije. V pozdravnem govoru je izrazil veliko veselje, da prav njegov rojstni kraj med prvimi na podeželju in prvi v Slovenskem Primorju ustanavlja filatelistično organizacijo. Usoda je hotela, da letos obhaja to najbolj marljivo društvo desetletnico svojega obstoja, od njegovega iniciatorja pa se poslavljamo, ker ga je kruta smrt iztrgala iz naše srede.

Pokojni Ferdo Kobal je bil rojen 26. maja leta 1883 v Idriji, kjer je začel tudi s šolanjem, ki ga je nato nadaljeval v Ljubljani. Že v zgodnji mladosti se je začel zanimati za prosvetno delo in leta 1911 je bil za usluge izvoljen za častnega člana Gledališkega društva na Jesenicah. V društvih je delal vse do smrti z največjim veseljem. V teku let je vedno bolj stopala v ospredje njegova zbirateljska strast, ki ga je kmalu pripeljala tudi v filatelijo, kateri je končno začel posvečati vse svoje sile in prav na tem področju si je nabral največjih zaslug, ki so mu dale trajen sloves. Začel je kot eden najbolj

marljivih članov Filatelističnega kluba »Ljubljana« in bil več let tudi njegov predsednik, nato pa častni član. Že po nekaj letih predsedovanja pri Filatelistični zvezi Slovenije je bil izvoljen za drugega častnega člana te naše najvišje filatelistične organizacije.

Njegovo ime pa je presešlo okvir naše domovine z njegovim neumornim raziskovanjem življenja in delovanja našega rojaka iz Spodnje Luše Lovrenca Koširja. Vse dotlej je veljal Anglež Rowland Hill za izumitelja poštne znamke in je kot tak prišel tudi v vse svetovne leksikone ter je doma užival čast velikega izumitelja. Našemu Kobalu pa je uspelo, da je na osnovi izvornih dokumentov dokazal, da je zamisel o poštni znamki konkretiziral in predlagal avstrijski vladi Košir že nekaj let pred Hillom, le avstrijska vlada njegovega predloga ni bila osvojila. Dokumentarna brošura, ki jo je napisal Kobal, in razne njegove razstave o Koširju, ki jih je prirejal v raznih mestih Evrope, pa so vendar po trdi borbi dovedle do tega, da je bil Košir priznan za očeta prve poštne znamke. Vse to dokumentarno gradivo smo imeli Idrijčani priložnost videti tudi na razstavah našega društva, saj je le malokateri Idrijčan ostal tako zvest svojemu rodnemu mestu kakor ravno naš Ferdo, ki je bil vedno pripravljen za sodelovanje na naših društvenih razstavah.

Dne 13. junija so položili njegove zemeljske ostanke v grob na Žalah v Ljubljani, Idrijčani pa smo njegovo ime uvrstili v seznam naših velmož in ga bomo ohranili v trajnem spominu.

Srečko Logar

Janko Tavzes

Pred dobrimi štirimi meseci je umrl naš rojak prevajalec Janko Tavzes. Rodil se je v idrijski rudarski družini 1893. leta. Ljudsko šolo in realko je obiskoval v domačem mestu, po maturi pa je stopil v poštno službo. Sprva je služboval po raznih krajih, po prvi svetovni vojni pa je prišel k poštni direkciji v Ljubljani. Tu se je odlikoval kot uradnik in organizator: urejeval je Poštni glasnik in Službeni list ter uvedel in vodil francosko mednarodno dopisovanje. Sredi takšnega dela se je vpisal na romanistični oddelek univerze v Ljubljani, kjer je diplomiral in 1929. leta doktoriral s primerjalno temo Slovenski preporod pod Francozi.

Sestavil je obrazce za mednarodni promet pošte in brzojava, italijanski in slovenski po-

slovni slovar s pismi, slovensko-italijanski in italijansko-slovenski slovar itd. — Posebno pomemben in zaslužen pa je bil Janko Tavzes kot prevajalec iz francoščine. Z njegovimi prevodi so se predstavili ali še bolj približali slovenskim bralcem naslednji pisatelj: Edmont About, Robert Barbo, Henri Bérard, Alphonse Daudet, Victor Hugo, Guy de Maupassant, Charles Nodier, Henry de Régner in Bino Segrer.

V poštni službi je ostal Tavzes do 1937. leta, ko je moral zaradi slabotnega zdravja v pokoj; kot prevajalec pa je delal še dalje. Največ je živel v Ljubljani — tu je 3. junija letos tudi umrl.

Anica Munda

OB ODPRTEM GROBU ŠOLSKEGA INSPEKTORJA

Toneta Nosana

Prišli smo za Teboj prav nesrečni.

Ko smo se pred nekaj dnevi poslavljali od Tebe z načrti za nadaljnje skupno delo, nismo mogli slutiti tega in takega Tvojega povratka v rodne kraje. Velikokrat si nam pripovedoval o svojih domačih krajih, o narnjanih vaseh, kjer si začel svoje učiteljevanje. Poln si bil humorja in ljubezni, ko si pravil ne najbolj vesele zgodbe mladega učitelja. S Teboj vred smo vzljubili te Tvoje vasi, pravzaprav vzljubili smo Tebe.

Naše šole v napornih idrijskih gričih, tovariš Tonček, danes tožijo po Tebi. Tako dobrega prijatelja, svetovalca in učitelja, kot si bil Ti, naše šole še niso imele. Eno leto si bil tudi naš. Kaj vse se je v naših šolah v tem kratkem letu porodilo in utrdilo prav zaradi Tebe, tovariš Nosan! Kaj vse si še snoval, vemo nekoliko Tvoji delovni tovariši, drugo pa je kot načrti ostalo zaprto v Tebi. Zato nas ni zbegala le nenadnost strašne vesti. Grozotna resnica, da Te ne bomo mogli več pozdraviti ne na Vojskem in ne v Ledinah, nas je potrla.

Veste, tovariš inšpektor Nosan je bil vzor delavca. Bogat po znanju, goreč v hotenju, nepomirljiv v volji po ustvarjanju, trezen in

načrten v delu, pa toplo preprost kot človek je znal vsepovsod bodriti in hrabriti.

Ni lahko biti šolski inšpektor v treh hribovitih občinah, posejanih s hriba v hrib z raztresenimi vasicami in z majhnimi enooddelčnimi šolami. To ni lahko. Ampak, Ti, Tonček, si svoje breme tako vedro nosil, da je bilo tudi nam vsem prav lahko in lepo. Učiteljica na Masorah nič več ne gleda obupan v svoji samotni višini. Sredi otrok in vaške mladine odpira širokega sveta odsev tudi v strme bregove Idrijce. Na Krnicah je šola kot prerrojena, v Zavratacu se šolska zadruha že bje z zaostalo mislijo, iz preteklosti podedovano, in Tonček v Kanjem dolu sanja o velikih nalogah v novi šoli.

Povsod je znal tovariš Nosan vžgati lučko, ki utrjuje v prepričanju o velikem smislu dela in borbe, lučko, ki razveseljuje v veri v bodoče lepše življenje, ki ga danes s tolikim trudom gradimo. To lučko, tovariš Tonček, naš dragi in resnično od vseh spoštovani inšpektor, bomo skrbno gojili, da bo pregnala tudi z naših hribov nevednost in zaostalost. To lučko bomo skrbno čuvali tudi z mislijo nate, tovariš Nosan.

Spoznanje, da se je vredno žrtvovati za napredek, za tisto mogočno novo, ki vedno

znova prihaja, Te je gnalo v stalni študij, v nikdar zadovoljno iskanje in v neumorno delo. Prav to spoznanje, prav ta idealna ustvarjalna sila Te je privedla tudi k nam, da bi pomagal, kjer je živa želja in dobra volja po napredku in ker si slutil, na kako hvaležna tla bo padel Tvoj napor.

Tovariš Nosan, notranjskih gričev sin! Dežela ob Soči in ob Idrijci Ti je iz srca hvaležna za vse delo, za vse pobude, za vsako opozorilo in za vsako tovariško grajo, ki si jih z ljubeznijo vložil vanjo.

Tovariš Nosan, neskončno smo nesrečni, da Te je med nami našla nesreča, da ne boš mogel več z nami graditi.

To smo morali povedati Tvojim domačinom, ker Tebi nismo mogli reči niti hvala. Če pa bi Tvojim moglo biti v tolažbo, potem naj Ti še naglas za zadnjo obljubo povemo, da bomo delali s podvojenimi silami zato, da se bodo uresničili tudi Tvoji ideali.

Z nami vred in v vedno rastočem razcvitu primorske zemlje boš živel tudi Ti.

Slavica Božič

PROSVETA

POGLED IZ MALEGA SVETA

Navadno pričakujemo spomine od znanih politikov, pisateljev, umetnikov, znanstvenikov in sploh tako imenovanih odličnejših ljudi, torej oseb, ki so se na družbeni lestvici povzpele razmeroma visoko. Taki spomini vzbujajo pozornost, včasih tudi razburjenje, razne razprave in podobno, nato pa ostanejo posreden ali neposreden zgodovinski vir.

Pred nami pa so to pot spomini človeka, ki je živel in še živi — kakor sam pravi — v malem svetu. Ni bil med odličniki, marveč samo eden iz množice. In ta eden iz množice je pokazal, da so tudi ljudje tam med množico, med malimi ljudmi, mimo katerih hodimo navadno brez kakšnega posebnega zanimanja, doživeli marsikaj zanimivega in pomembnega in da je tudi tako življenje vredno, če že ne v pesnitve, pa vsaj takih spominov.

Za nas so ti spomini še toliko bolj zanimivi, ker je ta človek iz malega sveta rojak iz Črnege vrha nad Idrijo — Tone Habe.

Na več kakor 170 straneh pripoveduje naš Tone o svojem življenju: kaj je doživljal in kaj je videl. Govori, kako ga je življenje butalo in metalo s tega konca na drugi, kako ga je družbeni red tepel, kako je zašel delno po sili, delno po svoji volji med veliki in široki svet, kako je bil deležen vojnih ter nemirnih medvojnih in povojnih let itd. Sin majhnega hrilbovskega kmeta, potem pastir pri večjih posestnikih pa mizarški vajenec in pomočnik, nato avstrijski vojak na soški in ruski fronti, ruski vojni ujetnik, srbski oz. jugoslovanski »dobrovoljec« v Dobrudži, bolgarski vojni ujetnik, od Bolgarov in Avstrijcev dvakrat na smrt obsojeni »veleizdajalec«, bolnik, zaprt od Italijanov, pristaš in aktivist komunistične partije, uslužbenec ljubljanske univerze, politični preganjanec, brez-

poselnež in zapornik, uslužbenec trgovskega podjetja itd. Torej življenje polno doživljanja, dogodkov in pestrosti, kakršnih morda ne doživi marsikatere odlične človek.

Habetovi spomini ne želijo dokumentarne vrednosti ter tudi niso v tem smislu pisani. Sestavljeni so kot pripovedovanje o življenju ter se berejo kot resnična — obenem pa zanimiva — povest. O Idriji in Idrijskem govorijo ob opisovanju v mladih dneh ter živahno prikazujejo, kako je Tone prvič slišal o »mokračih« in rdečkarjih (oboje izraza oz. poimenovanje nasprotnikov za socialne demokrate), dalje opisuje, kako je 24. marca 1907 imel tak »mokrač« (Anton Kristan) ob prvih državnozborskih volitvah

po splošni enaki voljni pravici v Gasilskem domu v Črnem vrhu socialnodemokratičen shod, dalje, kako je skrivaj bral idrijsko socialistično glasilo »Napreji!«, zatem govori o razmerah pod Italijo, ko se je skrivaj in brez dovoljenja vračal preko meje domov in ko je tam organiziral prenos tržaških komunističnih listov in tiska čez mejo v Ljubljano itd.

Knjižica je zanimiv prikaz časa in pa razvoja našega človeka iz ljudstva, ki mu — kar priznamo — navadno posvečamo vse premalo pozornosti in dajemo tudi premalo priznanja njegovemu dobremu delu. Zapise Toneta Habeta je spretno, tekoče in v glavnem logično razporedil in priredil njegov prijatelj Vid Erhatic, ki ima po tej strani tudi lep delež pri uspehi knjižici.

Knjižico je izdala Državna založba Slovenije v lični izdaji. Prav bi bilo, da bi se razširila tudi na Idrijskem in bi naši ljudje spoznali svojega rojaka »iz malega sveta«. Cv. A. K.

DELO DRAMSKE SKUPINE DPD »SVOBODA« IDRIJA V SEZONI 1958-1959

Delo dramske skupine DPD »Svoboda« v Idriji je ponovno zaživelo meseca septembra lani, s prihodom novega režiserja Dolfeta Anderleta. Le-ta je takoj po svojem prihodu v Idrijo pričel iskati ljudi, ki se zanimajo za igranje. Moje prvo srečanje z njim je bilo na ulici in beseda je takoj nanesla o dramatikah. Tokrat je šlo za uprizoritev igre »Dnevnik Ane Frank« in novodošli režiser je z velikim elanom in priza-

devnostjo kar na cesti zbiral in prostil ljudi za sodelovanje. Zaradi njegove skromnosti in dopustnosti vsakomur mu je v kratkem času uspelo zbrati dovolj ljudi, ki so bili pripravljene sodelovati pri dramskem odseku.

Omenjena drama je bila uprizorjena že po šestih tednih napornih vaj, ki so bile vsak večer razen nedelje. Nekateri so s pesimizmom pričakovali prvo predstavo, ker je bila drama naštudirana v tako kratkem času. Tudi nekateri igralci, ki so bili tokrat prvič na odru, se niso mogli dolgo otresti odrske mrzlice.

Do lanske jeseni je bilo idrijsko občinstvo in igralci — amaterji — vajeno, da so se priprave za vsako dramsko delo vlekle dolge mesece in zato je bil strah za prvo predstavo upravičen, predvsem zato, ker je igra »Dnevnik Ane Frank« tudi tehnično zelo tvegano delo, zlasti za amaterje.

Po premieri »Dnevnika Ane Frank« je bil prebit led pri igralcih in občinstvu, ki je bilo z uprizoritvijo nadvse zadovoljno. Igralci so zaradi uspeha dobili veselje do dela in še večje zaupanje v režiserja, ki je že s prvo premiero dokazal, da se da tudi s skromnimi sredstvi in v kratkem času z vztrajnostjo in disciplino naštudirati tudi kako težje delo.

V počastitev praznika Dneva republike 29. novembra tudi dramska skupina ni stala ob strani. Takoj po prvi premieri je začela študirati dramo Emila Frelaha »Vrnil se je«, ki prikazuje tragično zgodbo iz druge svetovne vojne. Vzporedno z igro »Vrnil se je« so se prizadevni igralci razdelili v dve skupini in naštudirali francosko komedijo Ferdinanda Rogerja »Trije fantje in eno dekle«, ki je zaradi sodobne tematike doživela nad dvajset uprizoritev.

Kot četrto vzporedno delo je bila uprizorjena makedonska drama pisatelja Kola Čašula »Vejica v vetru«, ki prikazuje razočaranje in veliko domotožje naših izseljencev v Ameriki, ki končno spoznajo, da ni vse zlato, kar se sveti.

Ker so občinstvo ter politične in družbene organizacije dobile zaupanje v idrijski igralski kolektiv in ker je bila že dolgoletna želja idrijskih kulturnikov uprizoriti v Idriji najrevolucionarnejšo Cankarjevo dramo »Hlapci«, so v okviru proslav 40. obletnice KPJ naštudirali tudi to delo. »Hlapci« so od režiserja in igralcev zahtevali res veliko truda in prizadevanj, če pomislimo, da v njih nastopa preko 40 igralcev in le redki amaterski odri se lotijo tako zahtevnega dela. Kljub bojazni so »Hlapci« doživeli presenetljiv uspeh in navdušenje.

Režiserju je uspelo poživiti dramsko dejavnost tudi med idrijskimi gimnazijci in njegovo plodno delo se odraža tudi na nekaterih podeželskih odrih. Pri gimnazijcih je tov. Anderle naštudiral Molièrovo komedijo »Šola za žene« in dramo Jura Kislingerja »Na slepem tiru«, na osemletki pa mladinsko igrico »Jurček«.

Tako je v sezoni 1958-59 dramska skupina DPD »Svoboda« Idrija dala nad šestdeset predstav v Idriji ter po večjih krajih Primorske. Igralci so bili povsod navdušeno sprejeti, posebno še, ker so obiskali tudi nekatere zelo pasivne kraje. Povsod so bile poslovilne besede občinstva: »Kmalu na svidenje!«

Ob oceni letošnje idrijske igralske skupine ne moremo mimo nekaterih ugotovitev, ki ne veljajo samo za nastopajočo skupino, temveč za vse okoliško amaterstvo. Očiten je napredek v režijskih postavkah, v večji kulturni režijski

zasnovi, skratka — igralski kolektiv si želi napredka in se skuša priučiti sodobnemu načinu ustvarjanja na odru, predvsem pa se zanima za kulturo odrskega jezika. Idrijska dramska skupina je v tej sezoni pokazala, da načrtna in vztrajna prizadevanja in disciplina povsod rodijo uspehe; pa še, da smo na dobri poti. Upamo, da bomo v prihodnji sezoni našli novo potrditev te vesele ugotovitve.

Drago Erjavec

TELESNA VZGOJA

USPELA KADEMIJA NAŠIH TELOVADCEV

Telovadno akademijo TVŠD »Partizan-Rudar« štejemo med najbolj uspele prireditve v našem mestu v počastitev 40-letnice Partije. Spored je obsegal kar 15 točk, ki so se zvrstile na odru rudniške dvorane tako naglo in disciplinirano, da skoraj nismo občutili, kdaj sta pretekli skoraj dve uri. Druga značilnost te akademije pa je bila pestrost programa, kjer so nam vaditelji prikazali vsestransko delovanje društva. Posebno so nas zanimale nekatere stare klasične točke in prav z zanimanjem smo se ozirali po publiko, ki je napolnila dvorano do zadnjega kottička. In prišli smo do zanimive ugotovitve, da je publika sprejela z največjim navdušenjem prav klasične vaje, Murnikovo Karmen in Turški marš, ki so ga morali celo ponoviti. Torej bo le držalo tudi v današnjih dneh modernizma, da kar je lepo in umetniško, ostane, vse drugo pa gre s časom v pozabo.

Prostor nam žal ne dopušča, da bi se spustili v oceno posameznih točk, prav nič pa ne bomo grešili, če bomo pohvalili prav vse vrste in njihove vaditelje, ki so porabili ogromno časa v telovadnici, da so tako lepo izdelali razne vaje, raznoterosti in orodno telovadbo ter dosegli pri zelo kritični publiko največji uspeh. To priznanje vsem 116 nastopajočim od najmlajših pionirjev do starejših članov naj bo samo spodbuda za še uspešnejše delo, ker si je Idrija takih prireditev vedno želela in jih bo nagradila s priznanjem tudi v bodoče. S. L.

DRUGE OKRAJNE DELAVSKE ŠPORTNE IGRE

Dne 28. junija je bila Idrija prizorišče drugih okrajnih delavskih športnih iger, s katerimi smo začeli lani v Ajdovščini. Prav gotovo je, da so te igre najbolj posrečena zamisel telesnozgojnega tekmovanja v našem okraju, zato bi jih bilo potrebno še razširiti in še bolj utrditi. Predvsem je nujno potrebno, da se k sodelovanju pritegnejo vse občine v goriškem okraju, zato bo nujno, da postanejo iz enodnevnih vsaj dvodnevne ter da se razširijo tudi na zimske športe, ki jih bo seveda treba izvesti ločeno, vendar v enotnem ocenjevanju. Stroški, ki niso tako visoki, bi za naše kolektive ne smeli biti prav noben problem. Zanimanje za to tekmovanje je bilo že lani v Ajdovščini zelo veliko, letos pa se je v Idriji še stopnjevalo in bo prav gotovo že prihodnje leto na višku.

Uspehe in neuspehe posameznih občinskih moštev nam bo najbolje prikazala tabela, kjer se je po tekmovalnem pravilniku ocenilo prvo mesto s 5 točkami, drugo s 3, tretje z 2 in četrto z 1 točko, le pri lahki atletiki se je brez potrebe in vpliva na rezultat ocenjevalo dvojno:

	Gorica	Kanal	Idrija	Ajdovščina
nogomet	3	5	2	1
streljanje moški	5	3	2	1
streljanje ženske	5	3	2	—
odbojka moški	5	3	2	1
odbojka ženske		razveljavljeno		
nam. tenis moški	5	2	3	—
nam. tenis ženske	5	2	3	—
balinanje	2	5	1	3
lahka atletika m.	10	6	8	2
lahka atletika ž.	10	6	8	—
šah	2	3	5	1
skupaj točk	52	38	36	9
doseženo mesto	1.	2.	3.	4.

Prvak za leto 1959 je postala Gorica s premočno zmago, ki jo je zaslužila v celoti, ker se je na tekmovanje najbolje pripravljala s različnimi tekmovalci. Njena ekipa je bila najštevilnejša in najbolj disciplinirana. Okrajno pokalno darilo je odnesla kot zaslužen nagrado.

Drugo mesto Kanala nas ni presenetilo, ker smo vedeli, da so se dobro pripravljali in borili so se odločno ter vztrajno, čeprav njihovi tekmovalci niso bili številčno dovolj močni. Častno mesto so si upravičeno priborili s trudom.

Tretje mesto na lastnih tleh pomeni za Idrijo neuspeh, ki sta ga povzročili nepripravljenost in nedisciplinirana. Tekmovalci so bili skoraj v vseh disciplinah zbrani na hitro, strelci, ki so imeli največ možnosti za najboljše uspehe, pa na dan tekmovanja niso mogli zbrati niti kompletnih moštev. Njim moramo povedati, da bomo njihovo delo v bodoče ocenjevali samo po doseženih neuspehih!

Ajdovščina, lanski zmagovalec, je letos popolnoma razočarala že s tem, da je nastopala z nekompletnimi moštvi, ki pač niso mogla napraviti več, kakor so napravila.

Ce se kratko ozremo še na posamezne panoge, moramo ugotoviti, da je bilo največje zanimanje za nogomet, kjer so se bile najbolj zagrizene borbe, kar nam dokazuje finale med Kanalom in Gorico, kjer so zmagovalca odločile enajstmetrovke. Idrija, ki je nastopila s kompletnim moštvom, je svoje šanse zapravila že dopoldne z neborbeno igro, ki jo je popoldne lahko le nekoliko popravila z zmago nad Ajdovščino. O naših strelcih smo mnenje povedali že spredaj. Zapravili so nam drugo mesto. Zanimivo je, da je morala tekmovalna komisija razveljaviti vse tekme pri ženski odbojki, ker so vsa moštva vložila proteste zaradi nastopanja neupravičenih igralcev, ki so nastopale v vseh moštvih. Slabo spričevalo! Namizni tenis je potekal, kot je bilo pričakovati, le obe naši tekmovalki bi bili lahko dosegli prvo mesto, če bi se bili vsaj malo pripravili. Balinanje je domena Vipavske doline in jim še nekaj časa ne bomo kos. Z lahko atletiko smo lahko več kot zadovoljni, če upoštevamo, da nimamo primerne tekališča in nanjo nismo bili posebno pozorni. Prav ta uspeh pa nam zopet kaže, da bi tu lahko dosegali zelo lepe uspehe, če bi imeli vsaj enega ali dva vaditelja, ki bi se ji posvetila. Edino zmago so nam nepričakovano priborili šahisti. Tu imamo prav sedaj mnogo novih moči, ki bi jih bilo treba organizirati.

Organizacija tekmovanja je bila v rokah domačinov, ki so zadevo vzeli v roke šele v zadnjem trenutku, vendar so jo rešili v splošno zadovoljstvo. Pohvaliti moramo naše kolektive, ki so zbrali za zmagovalce res krasna darila.

Za zaključek naj še omenimo, da imamo te igre za najbolj uspešno letošnjo telesnovzgojno manifestacijo na Goriškem in da že danes z napetostjo pričakujemo nadaljnjih uspehov v prihodnjem letu na tretjih delavskih igrah! S. L.

OKRAJNO PRVENSTVO V ODBOJKI

Letošnje okrajno prvenstvo v odbojki bi moralo biti v Idriji, vendar je bilo preneseno v Kanal, kjer ima podzveza svoj sedež. Izvedeno je bilo 9. avgusta. Naši mladinci so bili zelo slabi in so tekmo s Kobaridom gladko izgubili v dveh setih 3:15 in 4:15. Ker pa je tekmovalo samo dvoje moštev, so zasedli drugo mesto.

Naša članska vrsta se je tokrat na tekmovanje zelo dobro pripravila in je pokazala že kar dobro znanje. Imela pa je smolo, da je prišla v najtežjo skupino. Proti »Soškim elektrarnam« so začeli odlično in so na presenečenje vseh odločili prvi set v svojo korist. Premajhna rutina pa je bila kriva, da so nadaljnje tri izgubili. Nato pa so moštvo »Elektro Gorica« gladko odpravili v treh setih, s Kobaridom, ki je postal pozneje prvak, pa so izgubili prav tako v treh setih, vendar po zelo močnem odporu 4:15, 9:15 in 10:15.

Zaradi klubaškega odstopa Soških elektrarn, ki so v tekmovanju dosegle prvo mesto, vendar so bile diskvalificirane, ker so nastopale z igralcem iz Kanala, so naši odbojkarji takoj po igri s Kobaridom nastopili v zadnji borbi za 3. in 4. mesto proti šibkemu nasprotniku iz Anhovega. Prva dva seta so gladko dobili, v tretjem pa so imeli smolo, ker zaradi preutrujenosti že skoraj niso videli več žoge v zraku ter so ga izgubili s 13:15. Potrebni so bili vsaj kratkega počitka in nato naj bi šele odigrali še zadnji set. Proti postaji pa je že vozil zadnji vlak in vodstvo se je moralo odločiti, da prepusti tekmo mnogo šibkejšemu nasprotniku iz Anhovega ter se zadovolji s četrtnim mestom med sedmimi.

Slabe nedeljske avtobusne zveze so nam še enkrat pokazale, da bodo moštva morala potovati z lastnimi vozili. V sedanjih okoliščinah pa mora vodja z uro v roki preganjati tekmovalce, kar jim jemlje nujno umerjenost in negativno vpliva na rezultate. Ne glede na vse negativne okoliščine pa lahko trdimo, da so naši odbojkarji začeli kar dobro in da bodo z redno vadbo lahko napredovali, saj spada odbojka med najlepše športne igre in se lahko goji povsod. S. L.

POLETNI USPEH NAŠIH SMUČARJEV

Smučarski klub iz Kranja je priredil tradicionalni slalom pri Češki koči pod Grintovcem letos 9. avgusta. Naš smučarski klub je poslal na to tekmovanje Ivana Ferjančiča, ki je padel, vendar je le še rešil 17. mesto s časom 1,26,3. Odličen uspeh sta dosegla naša mladina Marko Tratnik s časom 1,13,0 kot tretji in mladi 14-letni Dimitrij Zigon, ki je bil s časom 1,31,0 deseti. Če upoštevamo, da se je tekmovanja udeležilo okoli 40 najboljših slovenskih smučarjev in da je bilo izvedeno sredi poletja, ko naši tekmovalci že dalj časa niso videli snega, lahko upamo, da nam bo dala prihodnja sezona, na katero se hočejo naši smučarji dobro pripraviti, še mnogo lepих uspehov. S. L.